Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 10 МАРТ, 1990 ШУ. ★ № 29 (7843). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Нохч - ГIалгIайчен бурувдеттараштa, иштта вай мехкарча дуккхача регионашка бараштa Iалальмате чIоагIа эшаш я Карабулакски химически реагентий завода болхлоша арахеца тайп-тайпара химически реагенташ. Уж цар кхоачамболлаш хилийтарах дукхагIча даькъе тийша да бурувдеттарий болх боаггIача боарамагIа дIабахар. Из дика кхетадеча завода технологаша доккхий декхараш тIаийцад пятилетка тIехьарча шера. Уж цар толамца кхоачашдеш хилар къаьгга хьахьокх дIабахача шин бетта баьча балха итогашка хьежача. Товарни продукци арахецара пачхаьалкхен план тIехкхоачаш а яь, заданел тIех арахийцай цар 96 эзар сома маьха товарни продукци. Цу даькъе оттабаьча боарамал тIех арахийцай 80 эзар тонн шин тайпара химически реагенташ.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах иланал совгIа итташ эзараш сомаш кходаьд предприяте коллективо пачхаьалкхенна. ЙоагIачул дукхагIа маьхалъяьккхай 343 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд цо. Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул дикка лакхъяьй.

Къаьстта дика болх а беш, уж толамаш доахача хадданза яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна Коломыцев Александр Дмитриевичи Гладких Василий Григорьевичи керте латтача технологически цехий коллективаш.

Деша дай бац

ШийтталагIа пятилетка йолаелча денз хIара шера тIехьаюсаш, пачхаьалкхен декхар дукха тIадусаш хьайоагIарех я «Чечингстрой» производственни гIишлон-монтажни объединенена чуйоагIача «Стройиндустрия» яхача производственни объединене коллектив. Долче, укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра ше тIаийца доккхий декхараш мишта кхоачашду цо? Хьалхарча шин бетта баьча балхага диллача цун гIулакхаш бокъалгахьа дала гаьна да. Декхараш шоаш тIаийццача бесса каьхата тIа дисад. Цхьаккха производственни а технико-экономически а хьокхамех лоархIаьяц из. Товарни продукци арахецара даькъе тIадиса пачхаьалкхен декхар шин бIаь эзар сома маьхал тIех да. Ара ца хецаш йисай эзараш кубически метраш бетон, мархкал, аьшкбетона изделеш, бIаьш квадратни метраш столярни изделеш.

Шоай потребителашта продукци лоаттаяра долча договорни декхарех 84 процент гаргга мара лоархIабаьбац объединене болхлой дIабахача шин бетта. Къахьегама овсарле планагIа хила езачул бархI процент лохагIа я.

ДОККХАЛ ЭШАШ ВАЦ

Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрика берригача болхлошта дика вовзаш цар чIоагIа лоархIаши ва картонажни цеха склейщиккий бригадир Бангашев Ахмед Саидович. Цу цхьан предприяте из болх беш вола 25 шу дизад. Цу шерашка фабрике мел деча балхех тIехдика кхийттав из. Цудухьа профессионал оал цунах фабрикерча берригача болхлоша. Ший опыт дог раьза долаш дIа а йовзийташ, цо хьалкхебаь тайп-тайпарча профессех бола болхлой дукха ба предприяте. Яхье даим хьалха а латташ, башха-дика производственни толамаш доахаш уж хиларах царех доккхал деш ва хьехамча.

Фабрике дIадоладеш дола моллагIа кердадар эггара хьалхарчарца хьаллоацарех я Ахмед Саидовича кулгалдеча бригада коллектив. Укхаза эггара хьалха бригадни подрядагIа болх бе йолаелар из. Иштта цо юкъедоаладир къахьегаме хIаране лоацача даькъага хьежжа бухсоццаш балха тIа хьахулачох алапии ахчан премеши телилга. Ший склейщиккий къахьегами царна юкъера социалистически яхьи А. Бангашева кхетамца вIаштIехььяккхарах даим яхье хьалха латташ хьабоагIа уж. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма ца еш. Овсаре къахьегарал совгIа ше хьаеш мел йола продукци дикен тIехдикен мара а хилийтац. Цудухьа ОТК болхлой тIахьожам боацаш чакхйоалийт цар продукци.

Башха-дика производственник, бригада кулгалхо хиларал совгIа дукха дакъа лоац цо юкъарча балха тIа а. Предприяте профкома, къахьегама коллектива совета декхараш даим цIена кхоачашдеш хьавоагIарех ва из. Фабрика коллектива балха тIа нийслу проблемаш къестаеча, нийслу кхоачамбоацараш дIадоахача хьинаре дакъа лоац цо. КIезига бац харцахьарча наьнъа тIа бала тарлуш бола цо бокъалгахьа баьха болхлой. Уж цунна дег тIара доагIача дIайхача дешаша баркал яхаш ба.

Хьаьнала къахьегаш цо даьхача производственни хьокхамий лакха мах баьб Даьхено. Цун наьъха тIа лепаш я «Знак почета» яха орден, «За трудовую доблесть» яха медаль, «Пятилетка ударник», «Социалистически яхье котваьннар» яха массехк сийлен Знак. ХIаьта тийна сийлен грамоташ, маьхера совгIаташ, яьха баркалаш итташ да. Балха тIа духхьал шийна карагIдийннача гIулакхех тийннаргаш лархIац цо царех. Бригадерча берригача болхлой дакъа доал царех, яхаш дувц Ахмед Саидовича. Цо а къаьгга хьахьокх шийна карагIдаьнначох курали сонтали еш из воацилга.

СУРТА ТIА: бригадир А. Бангашев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Декхарех лоархIабу

ШийтталагIча пятилетка шерашка Нохч-ГIалгIайчен буровой организацешта юкъе яьржача яхье даим хьалха а латташ, башха-дика производственни толамаш доахаш таханарча денга хьакхьачай Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллектив. Къаьстта дика болх бу цо укх шера. Январь бетта бурув тохара пачхаьалкхен план 121 процент кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул тIех техар УБР бурувдеттараша 600 метр совгIа бурув. Шоаш цу бетта даьха производственни хьокхамаш денгара денга дикагIа хулийташ къахьийгар февраль бетта а. Цудухьа бурув тохара шин бетта задани кхоачашъярах рапорт делар цар ткъесталагIча феврале. Цу юхейисача хана пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар техар йиъи ахи эзар гаргга метр бурув.

Уж толамаш даха цар вIаштIехьдаьннад ерригa таронаши кхоачамаши оарцагIдахарах. Бурув тохача пайда эцаш йола ха еткъа процентага дIакхоачаяьй цар. ХIара станокаца юкъера лаьрхIача бетта бурув тохара коммерчески сухала задани дикка тIехкхоачашъяьй УБР коллективо. Химически реагенташ, утяжелитель, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, бурув тохарга дIабода мах планагIа лаьрхIачул 6,3 процент лохбарах дIабахача шин бетта заданел тIех 280 эзар сом пайда бир цо пачхаьалкхенна. Уж къахьегама толамаш тIа-тIа дикагIа хулийташ къахьег бурувдеттараша укх март бетта а.

Къаьстта дика къа а хьегаш, шоаш укх шера тIаийца декхараш тIехкхоачашдеш йола буровой коллективаш кIезига яц УБР-е. Царех я буровой начальникаш Савельев Геннадий, Дравобрубов Алексей, Керимов Iальви, Адмисиев Висит керте латтача бригадай коллективаш. Цар хIара сменагIа нормаш 125—135 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Техника кийчон мугIаре

Халонаш эшаеш

Сунженски района «Победа» яхача колхоза мехмастерске гIар-тата доал. Ремонт яьча двигателаша болх мишта бу тохкаш ба цхьабараш, вожаш трактораш тIара Iояьхача тайп-тайпарча оатхалашка хьожаш а хувца езар хувцаш а боахк. Лерrаш къораде санна ек станокаш, уллув латтача саго яхар низткъа мара хьа ца хозийташ.

Мехмастерске заведующе Михайлов Василий Васильевича тхога дийцар шоай толамехи халонехи. Колхозе ерригa а 97 трактор я. Юртбоахама техника укхаза тоаю бIарччача шера. Цхьабакъда, къаьстта сихлу уж балхаш гурахьен Iайн.

ДIадахача шера йиълагIча квартале колхозе ремонт е езаш яр йийтта трактор. Из декхар тIехкхоачашде аьттув баьлар. Январь бетта кийчон мугIаре дIаоттайир кхы а нийс трактор, лийрхIараш бархI йолаш.

— Шера хьалхарча квартала план оаха кхоачашъергхиларах цхьаккха шеко яц, — дувц Михайлова. — Цхьабакъда, хийла моттигаш нийслу мехмастерскера тоаяь араяьнна техника юха чуйлалла езаш. Ремонт во яьлга дац из, керттера бахьан да трактораш хьайбай фермашкеи кхашкеи болх беча хана каст-каста йохаш хилар.

Шоай халонех дувца аьлча, мехмастерске кулгалхочо цу миноте жоп делар:

— Тоъаш яц тайп-тайпара оатхалаш. Из лазар вIалла дIадоалаш дац тха балхацара. Цу даькъе тхона Iалашо ер «Агротехснаб» я. Цхьабакъда, цун кулгалхошта бехк баккха лац сона. Шоашка доацар тхона хьадала йиш йий цар?

Тракторашта ремонт керттерча даькъе мехмастерске ю, хIаьта нохараш, сеялкаш, культив74ораш, макхаш, кхыйола тIехьатосса инвентарь тоаю бригадашка. Из болх биззача боараме чакхбаьккхаб.

Техника тоаеча даькъе колхоза мехмастерске коллективо доаха толамаш ца зувш дисадац. Дукха ха йоацаш цунна еннай йоккха преми. ДикагIболча ремонтникий цIераш яха лов сона. Царех ба токарь В. Выродов, слесараш П. Урывский, А. Фотеев. Шоай балха говзал кIоаргга Iомаяьй цар. Цул совгIа, уж берригаш а къахьегама ветеранаш, къоначар хьехамчаш ба.

КIезига бац укхаза мехмастерске хьинаре къахьийга механизатораш а. Дика кийчъяьй шоай техника бIаьстан-кхашкарча балхашта трактористаша И. Шалканова, П. Золотарева, кхычар.

БIаьсти яьннай. Республика цхьайолча районашка доакъара культураш дIае болабеннаб. Дика кийчо яьй «Победа» колхоза механизатораша а кхашка арабовлара.

— Тхоай низ дIанхоачар даьд оаха бIаьстан гIулакхаш ханнахьа дIадоладара, — йоах Михайлова. — Цхьабакъда, цох кхоачам бе йиш яц. ХIана аьлча, техника каст-каста йохаш, балхаш юкъагIдусаш моттигаш дукха хул. Долче, салаIа ха йолаш бац ремонтникаши механизатораши.

Колхозе хьадоагIача хана, тха бIарг тIаэттар ловсардахача лаьтта гIолла бухь билла йодача трактора. БIаьсти дIайолаеш бар побединцаш.

М. КАРТОЕВ.

ХЬИНАР АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

Шоаш тIаийца декхараш тIехкхоачаш а деш, къаьстта дика къахьег укх шера «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Мехкдаьтта даккхара дола пачхаьалкхен закази шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараши толамца кхоачашдаьд цар. ДIабахача шин бетта планагIа лаьрхIачул совгIа цар даьккхад ялх эзар тонн мехкдаьтта, хIаьта заданел тIех яьккхай итт миллион совгIа кубически метр мехкдаьттаца хьайоагIа газ.

Скважинех пайда эцара коэффицинента задани тIехкхоачашъяьй НГДУ коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта задани йиъ процент тIехкхоачашъяьй цо. Бийдал, доагора-энергетически ресурсаш кхоярах, планал тIех продукци маьхалъяккхарах пачхаьалкхенна бIаьш эзараш сомаш пайда баьб мехкдаьттахоша.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, НГДУ цехашта юкъе яьржача яхье хьалхалаттачарехи планал тIех эггара дукхагIа мехкдаьттеи гази яьккхарехи я Асатуров Владимир Александровича кулгалдеча шоллагIча мехкдаьттеи гази йоахача цеха коллектив. Башха-дика производственни толамаш дахарца шоай новкъосташта хадданза хьокхам а телаш, хьинаре къахьегаш ба укхаза оператораш Дмитриев Станислав, Ковтун Илиодор, Данилов Александр, Виктор Мишуточкин, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

СССР халкъа депутатий аргIана йоацача кхоалагIча Съездага

ПРОЕКТ

Советски Социалистически Республикай Союза Закон

СССР ПРЕЗИДЕНТА ПОСТ ОТТАЯРАХИ СССР КОНСТИТУЦЕНА (КЕРТТЕРЧА ЗАКОНА) ДОАГIАШ ДОЛА ХУВЦАМАШ А ТIАТОХАРАШ А ДАРАХИ

Конституционни строй, гражданий бокъонаш, кортамукъале, кхерамзле чIоагIъяра, СССР Пачхаьалкхен Iаьдален управленеи лакхерча органаша вIаши леладу гIулакхаш тоадара, мехка кIоаргга еш йола политически, экономически эргалонаш дIахо дегIакхувлилга Iалашдара духьа СССР халкъа депутатий Съездо соцам бу:

1. Советски Социалистически Республикай Союза Президента пост чIоагIъе.

Цунца дувзаденна СССР Конституцена (Керттерча закона) хувцамаши тIатохараши юкъедахьа деза:

1. СССР Конституцена ер чулоацам бола керда 15^1-гIа глава юкъейоалае еза:

«15^1-гIа глава. СССР Президент».

Статья 127. Советски пачхаьалкхен — Советски Социалистически Республикай Союза керте латтар СССР Президент ва.

Статья 127^1. СССР Президентал хила йиш я ткъаь пхийтта шерал кIезигагIеи шовзткъеи пхиъ шерал дукхагIеи ха яьнна воаца СССР гражданин. Цхьа саг оттаьйча шин ханал дукхагIа СССР Президентал хила йиш яц.

СССР Президент СССР гражданаша массане юкъарча, цхьатаррарча, духхьаларча хоржамий бокъон кIийлен тIа къайлагIа кхаж тоссаш пхе шера хорж.

Харжалга лоархI бIарчча Союзе, иштта дукхагIйолча союзни республикашка гIолла кхаж тоссача дакъа лаьцача харжархоех ахнел совгIа болчар тIехьа кхаж тесса кандидат.

СССР Президент харжара порядок СССР Законо белгалйоакх.

Статья 127^2. СССР Президента ше из декхар хьатIаэцаш СССР халкъа депутатий Съезда заседане дув буъ.

Статья 127^3. СССР Президент:

1) Советски гражданий бокъонаши кортамукъалеи, СССР Конституци, законаш лорадара гаранти санна ва;

2) цо СССР Союза, союзни республикай суверенитет, мехка кхерамзлеи территориальни бIарччалеи лораяра, СССР къаман-пачхаьалкхен устройства принципаш кхоачашъяра хьакъехьа де дезараш тIаэц;

3) мехка а дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка а Республикай Союза цIерагIа гIулакхаш леладу;

4) СССР пачхаьалкхен Iаьдалеи управленеи лакхехьарча органаша вIаши гIулакхаш леладелга Iалашду;

5) СССР халкъа депутатий Съезде хIара шера мехкарча хьалах йола отчеташ ю, СССР Лакхехьарча Советага СССР чурчеи арахьарчеи политика эггара лоархIамегIдолча дешаех бола хоам бу;

6) СССР Лакхехьарча Совета хьалхашка СССР Министрий Совета Председатела, СССР халкъа тIахьожама Комитета Председатела, СССР Генеральни прокурора, СССР Керттерча пачхаьалкхен арбитра посташ тIа бахийтара йола кандидатураш оттаю, хIаьта цул тIехьагIа уж кулгалхой чIоагIбара духьа СССР халкъа депутатий Съезда хьалхашка оттабу; СССР Лакхехьарча Совете, СССР халкъа депутатий Съезде уж белгалбаьха бола кулгалхой шоай декхарех мукъабалийтарах йола представлени лу;

7) СССР Лакхехьарча Совета хьалхашка СССР Министрий Совет отставке яхийтарах е цунга отставка тIаэцийтарах дола дош оттаду; СССР Министрий Совета Председателаца дага а ваьле СССР правительства член декхарех мукъа а воалийт, дIа а оттаву, тIехьагIа СССР Лакхехьарча Советe из чIоагIве представлени а луш;

8) СССР халкъа депутатий Съездага СССР Конституционни надзора комитета персональни составах йола предложени лу;

9) СССР законашта кIала кулгаш язду: иштта цун бокъо я закон шин кIирал тIехьа ца доалийташ, ше раьза ца хилар бахьанашца СССР Лакхехьарча Совете, цIаьхха дувцаргдолаш а кхаж тоссаргболаш а юхадала, нагахьа санна, СССР Лакхехьарча Совета хIара палато шоаш хьалха тIаийца решени кхьннех шин дакъо кхаж тоссаш чIоагIйой — СССР Президента закона кIала кулг язду, е из дош СССР халкъа депутатий Съезде дувца оттаду;

10) СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши соцае бокъо я;

11) цо мехка оборона Iалашъеча пачхаьалкхен органий балха координаци ю; из СССР Герзашцарча Низий Лакхехьара главнокомандующи ва, цо СССР Герзашцарча Низий Лакхехьара командовани чIоагIъю, хувц, лакхехьара тIема цIераш тел, тIема трибунале судахой балха хьожабу;

12) цо переговораш а ю, СССР дунен халкъашта юкъерча договорашта кIала кулгаш а язду, ше волча акредитованни болча доазол дехьарча пачхаьалкхений дипломатически викалий верительни а отзывни а грамоташ дIаэц; доазол дехьарча пачхаьалкхенашка, дунен халкъашта юкъерча организацешка СССР дипломатически викалаш балха дIахьожа а бу, юха цIа а бех; лакхехьара дипломатически рангаши, иштта кхыйола, лаьрххIа цIераши лу;

13) СССР орденаши медалаши лу, СССР сийлен цIераш тел;

14) СССР гражданство ялара, безам бар кхычахьа дIавахийтара, советски гражданство дIаяккхара, кхычахьара хьавена саг тIаэцара дешаш къестаду; къахетам бу;

15) юкъара, е цхьадолча даькъе мобилизаци елга дIакхайкаду; нагахьа санна, СССР-ца тIом хьоабой тIема хьал дIакхайкаду, хIаьта, из дош кхы тIехьа ца доаккхаш СССР Лакхехьарча Совете дувца оттаду;

16) СССР лораяра, цун гражданашта кхерамзле Iалашъяра духьа къаьсткъаьстача моттигашка тIема, е чрезвычайни положени юкъейоалаяьлга дIакхайкаду — из дош йоагIаш йолча союзни республика Лакхехьарча Совета Президиумаца дувца оттаде деза: цу тайпарча моттигашка временни президентски доалделга юкъедоаладе йиш я. ТIема а чрезвычайни а положене, хIаьта иштта, президентски доалдара режим законаца оттаю;

17) СССР Конституце 117-ча статьяс белгалъяьккхача порядкаца а тIехьа вIашка ца йоагIаш СССР Лакхехьарча Советан Союза Советеи Къамий Советеи тайп-тайпара уйлаш хилча СССР Президент мегаргйола решени тIаэцаргйолаш къовсама дешага хьож. Нагахьа санна, уж шоайла барта бига ца моге, иштта цу гIулакхо СССР пачхаьалкхен Iаьдалеи управленеи лакхехьарча органашка лерттIа болх байтара кхерам тIатувсаш хуле — президента СССР халкъа депутатий Съезде СССР Лакхехьарча Совета керда состав харжарах йола предложени яла йиш я.

Статья 127^4. СССР Президенто Федераце Совета кулгалду, цун состава юкъебоагIа союзни республикай Лакхехьарча Советий Председателаш.

Федераце Совето: къестаду союзни договор лорадара дешаш; белгалдоах Советски пачхаьалкхен къаман политика вахаре чакхйоаккхачара де дезараш; иштта цо СССР Лакхехьарча Советан Къамий Советана къамашта юкъерча гIулакхашкара къовсамаш къоастадаран конфликтни ситуацена регулировани яраи йола рекомендацеш лу; союзни республикай балха координаци а ю, — иштта цар СССР Президента комитета лоархIаш дола юкъарасоюзни лоархIам бола дешаш къестадеча дакъа лоацилга Iалашду.

Федераце Совета заседанешка дакъа лаца бокъо лу СССР Лакхехьарча Совета Председатела, палатай председателашта.

Статья 127^5. СССР Президента кара болх беш я СССР Президентски совет, цунна декхар латт СССР чуреи арахьареи политика керттера лостамаш кхоачашдара, мехка кхерамзле Iалашъяра хьакъехьа де дезараш белгалдахарах.

Президентски совета членаш СССР Президента хорж. СССР Министрий Совета Председатель ший декхарашка хьежжа СССР Президентски совета юкъевода.

СССР Президентски совета заседанешка дакъа лаца бокъо лу СССР Лакхехьарча Совета Председатела.

Статья 127^6. СССР Президенто, нагахьа санна, эшаш хуле Федераце Советеи СССР Президентски Советеи цхьана заседани чакхйоаккх.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

КПСС ЦК Платформа проект ювцаш

ПАРТИ КЕРДАЯККХАРА

КПСС ЦК февральски Пленумо тIаийцача Платформа проекта тIа дукха я теркам тIаоза моттигаш. Царех белгалдаккха лов сона «Парте кердаяккхара» яхача разделе дола ер дешаш: «Авторитарни режим чIоагIа Iеткъай партена. Парте вахаре юххьанцарча партийни организацейи кулгалдеча органийн бувзамаш толхадаь хиннад, партийни политика вIашагIйоллачара юстарбаьха хиннаб коммунисташ...».

Вай мехка хинна а яц, хIанз а яц партийни яр санна низ болаш кхыйола аппарат. Деррига ший бе а делла, массанахьа доал деш я из. Иштта этта хьал тоадара, сона хетачох, хIанзара районни партийни комитеташ дIа а яьха, цар когаметта кхыйола органаш вIашагIйохка еза. Цу тайпа партийни орган хургья, юххьанцарча партийни организацей викалех вIашагIъелла йола районни партийни бюро.

Са теркам тIаэзар цу тIа йолча цхьан моттиго — «Эггара лоархIамегIча декхарех да... Советех бокъонца Iаьдала органаш хилийтар, пачхаьалкхенна кулгалделга цар бе хилийтар». Из иштта хургдолаш, лаьрххIа бокъонаш, экономически кортамукъале, низ бола депутатски корпус хила еза царга.

Со а 20 шера Гудермески горсовета депутат хинна саг ва. Цудухьа, сона хов мел боккха лоархIам болаш да депутат хьинари хьаькъали долаш хилар. ХIанз хоржаш бола депутаташ иштта нах хиларга сатувс аз.

Советий депутаташеи эргаьккхача партесеи цхьана тоабе беза вай мохк.

Советски Социалистически Республикай Союза Закон

СССР ПРЕЗИДЕНТА ПОСТ ОТТАЯРАХИ СССР КОНСТИТУЦЕНА (КЕРТТЕРЧА ЗАКОНА) ДОАГӀАШ ДОЛА ХУВЦАМАШ А ТӀАТОХАРАШ А ДАРАХИ

(Чистедоалар. Доалалур 1-ча оагӀо тӀа).

Статья 127^{7}. СССР Президенто СССР Конституце, СССР законий кӀийлен тӀа а уж кхоачашдеш а мехка ерригача территоре тӀа низболаш дола указаш арадоах.

Статья 127^{8}. СССР Президента хьашташца тӀакхувда сага бокъо яц, цо, нагахьа санна, СССР Конституци, СССР законаш толхадича из СССР халкъа депутатий Съездо мара дӀаваккха бокъо яц. СССР халкъа депутатий Съездо цу тайпара решени тӀаац Съезда, е СССР Лакхехьарча Совета инициативагӀа депутатий юкъарча дукхалах кхаьнех шин дакъо тӀехьа кхаж тоссаш СССР Конституционни надзора комитета заключени теркал а еш.

Статья 127^{9}. СССР Президенто ший декхараш кхоачашделга дӀатӀадилла йиш я 127-ча статьяй 3-ча пункта, 12 — 14-ча пункташа белгалдаьккхача тайпара СССР Лакхехьарча Совета Председатела, СССР Министрий Совета Председатела.

Статья 127^{10}. Нагахьа санна, СССР Президент цу е вокх бахьанех дӀахо ший декхараш кхоачашде ца могаш хуле, цун полномочеш керда Президент харжалца СССР Лакхехьарча Совета Председателага дӀалу, нагахьа санна, уж цунга дӀаяла вӀаштӀехьдеце — СССР Министрий Совета Председателага дӀалу. Укхаза керда СССР Президент оттавара хоржамаш кхаь бетта йолча хана чакхдаха деза.

2. СССР Конституцена «СССР Президент» яха 15^{1}-гӀа глава тӀатохарца дувзаденна СССР Конституце укх статьяшта хувцамаши тӀатохараши юкъехьо доагӀа:

1) 77-ча статьяй хьалхара дакъа укх редакце хилийта:

«Союзни республика дакъа лоац ССР Союза доалахьа дола дешаш СССР халкъа депутатий Съезде, СССР Лакхехьарча Совете, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, Федераце Совете, СССР Правительстве, СССР Союза кхыча органашка дувцача хана».

2) 108-ча статья тӀара:

6-гӀа пункте укх редакцех хилийта:

6) «СССР Лакхехьара Советен СССР Лакхехьарча Совета Председателен харжар»;

7-гӀен 8-гӀен пункташ юкъера дӀаяха;

9, 10, 11, 12, 13-гӀа пункташ 7, 8, 9, 10 11-гӀа пункташ санна лархӀа;

диълагӀча даькъера «СССР халкъа депутатий Съезда СССР Лакхехьарча Совета Председателен цун хьалхара заместителен СССР халкъа депутатех дукхагӀчар, кхаьнех шин дакъа кхаж тоссе юхавехалгах бола соцам тӀаэцалгах» дола дешаш юкъера даха.

110-ча статьяй диълагӀен пхелагӀен доакъош укх редакцех хилийта:

«СССР халкъа депутатий Съезда аргӀанара заседанеш шера цхьанел кӀезигагӀа йоацаш чакхйоах. АргӀан йоаца заседанеш чакхйоах СССР Лакхехьарча Совета инициативагӀа цун цхьан палата, СССР Президента, предложенегӀа, СССР халкъа депутатий пхенел кӀезигагӀа доацача дакъо, е союзни республика пачхьалкхен Ӏаьдала лакхехьарча органа инициативагӀа.

Хоржамаш чакхдаьнначул тӀехьагӀа СССР халкъа депутатий Съезда хьалхара заседани дӀахьу СССР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе председатела, хӀаьта тӀаккха СССР Лакхехьарча Совета Председатела».

4) 111-ча статьяй цхьоалагӀен ворхӀлагӀен доакъош укх редакцех хилийта:

«СССР Лакхехьара Совет — массаза болх беш йола СССР пачхьалкхен Ӏаьдала законодательни а тӀахьожама а орган»;

«палаташа цхьана еш йола заседанеш дӀахьу СССР Лакхехьарча Совета Председатела е аргӀ-аргӀагӀа Союза Советен Къамий Советен Председателаша».

5) 112-ча статьяй цхьоалагӀен шоллагӀен доакъош укх редакцех хилийта:

«ХӀара шера СССР Лакхехьарча Совета Председатела СССР Лакхехьара Совет гулъю аргӀанара бӀаьстенен гуйранен сессеш чакхъяха. ховш ма хиллара царех хӀараяр кхаь-биъ бетта хул.

АргӀан йоаца сессеш гулъю СССР Лакхехьарча Совета Председатела инициативагӀа, е СССР Президента предложенегӀа, союзни республике, цун пачхьалкхен Ӏаьдала лакхехьарча органа, СССР Лакхехьарча Совета цхьан палата составах кхоанел кӀезигагӀа доацача дакъо».

6) 113-гӀа статья тӀара:

2-гӀа пункт 2-гӀен 3-гӀен пункташ санна укх редакцех хилийта:

«2) моллагӀвар балха тӀа СССР Президента, СССР Министрий Совета Председатела представленегӀа хьожаву;

3) СССР Министрий Совета составен цига деш дола хувцамаши СССР Министрий Совета Председатела представленех чӀоагӀду; СССР Министрий Совета предложенегӀа хьа а ю дӀа а йоах СССР Министерстваши СССР пачхьалкхен комитеташи»;

3-гӀа пункт юкъера яккха;

7-гӀа, 13-гӀа, 14-гӀа пункташ укх редакцех хилийта:

«7) ССР Союза компетенте доазонашка чакхдоаккх гражданий конституционни бокъонаш, паргӀатонаш, декхараш кхоачашдара, доалахьен отношенеи халкъа боахаман социально-культурни гӀишлош яраи доалделга вӀаштӀехьдаккхара, бюджетно-финансови система, къахьегамах доагӀа алапи даларен маьхаш хьахиларен, налогообложене, гонахьара Ӏалам лорадареи Ӏалама ресурсех пайда эцареи, хӀаьта иштта, кхыйолча отношенеи порядкана законодательни регулированни елга.

«13) Оборонан пачхьалкхен кхерамзле Ӏалашъяреи хьакъехьара керттера гӀулакхаш къоастаду; беррига мехка тӀема е чрезвычайни хьал кхайкаду; агрессех цхьана лорадалара дола дунен халкъашта юкъера договорни декхараш кхоачашдинза даргдоацача эттача тӀом дӀакхайкабу;

14) машари кхерамзлен лоаттаяра хьакъехьара дунен халкъашта юкъера договорни декхараш кхоачашде дезача СССР Герзашцарча Низий контингентех пайда эцарах йола решенеш тӀаэц»;

18-гӀа пункт оттае укх редакцегӀа;

«18) СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши дӀаяха бокъо я».

7) 114 статья оттае укх редакцегӀа:

«Статья 114. СССР халкъа депутатий Съезде а СССР Лакхехьарча Совете а законодательни инициатива йолаш хила бокъо я СССР халкъа депутатий, Союза Совета, Къамий Совета, СССР Лакхехьарча Совета Председатела, СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейи комитетийи, СССР Президента, СССР Министрий Совета, СССР Конституционни надзора Комитета, пачхьалкхен Ӏаьдала шоай лакхерча органашка гӀолла союзни республикай, СССР халкъа тӀахьожама Комитета, СССР Лакхехьарча суда, СССР Генеральни прокурора, СССР Керттерча пачхьалкхен арбитра.

Законодательни инициатива бокъо йолаш я иштта шоай общественни органашка гӀолла общественни организацеш а СССР Ӏилмай Академи а».

8) 117 статья оттае укх редакцегӀа:

«Статья 117. Нагахьа санна Союза Совети Къамий Совети шоайла барт ца кхеташ хилча дош къоастадайта дӀачулу палаташа паритетни хьисапе вӀашагӀйоллаш йолча барт бара комиссега, цул тӀехьагӀа шозлагӀа цунга хьож Союза Совети Къамий Совети цхьана яьча заседане.

9) 118 статья оттае укх редакцегӀа:

«Статья 118. СССР Лакхехьарча Совета болх вӀаштӀехьбаьккхара вӀашагӀйолл СССР Лакхехьарча Совета Президиум СССР Лакхехьарча Совета Председатель керте а волаш, СССР Лакхехьарча Совета Президиума юкъе болх: Союза Совета Председатель а Къамий Совета Председатель а, цар заместителаш, СССР Лакхехьарча Совета палатий массазарча комиссейи комитетийи председателаш, кхыбола СССР халкъа депутаташ — хӀара союзни республикагара цхьацца.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо кийчъю Съезден СССР Лакхехьарча Совета сессейи заседанеш, вӀашагӀтох Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейи комитетийи болх, вӀаштӀехьдоаккх СССР законий проекташи пачхьалкхен вахара эггара лоархӀамера кхыдола дешаши дерригача халкъо дувцилга.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Ӏалашду СССР халкъа депутатий Съездо, СССР Лакхехьарча Совето, цун палаташа, СССР Президента тӀайнйцача СССР законийи кхыча актайи текстaш союзни республикай меттала кепатеха арайоахилга».

10) 119 статья оттае укх редакцегӀа:

«Статья 119. СССР Лакхехьарча Совета Председатела арадоах СССР Лакхехьарча Совета сессеш гулъярах дола соцамаш, кхыча дешай хьакъехьа — распоряженеш».

11) 120-гӀен 121-гӀен статьяш дӀаяха.

122-гӀен 123-гӀен статьяш йоагӀ-йоагӀача 120-гӀен 121-гӀен метта лархӀа.

12) 124-гӀа статья 122-гӀча статьяна метта лархӀа, шин статьяна хьисапе из укх редакцегӀа оттае:

«Статья 122. СССР халкъа депутата бокъо я СССР халкъа депутатий Съездеи СССР Лакхехьарча Совета сессешкеи СССР Министрий Советага, СССР халкъа депутатий Съездой СССР Лакхехьарча Советой оттаяьча е хержача кхыча органий кулгалхошка, хӀаьта иштта СССР Президентага — СССР халкъа депутатий Съезде запрос е. Шийга запрос яь орган е гӀулакхера саг багагӀа е яздаь жоп дала декхарийла ва Съезда цу заседане е СССР Лакхехьарча Совета цу сессе кхаьденал тӀехьа ца доаккхаш.

Статья 123. СССР халкъа депутаташ мукъа хила бокъо йолаш ба гӀулакха тӀара е производственни декхарех СССР халкъа депутатий Съезде, СССР Лакхехьарча Совете, цун палаташка, комиссешка, комитеташка, хӀаьта иштта бахача наха юкъе депутатски болх бе эшача хана.

СССР халкъа депутат уголовни бехктокхаме оза, лаца е судебни хьисапе административни гӀод тоха, выговор е йиш яц СССР Лакхехьарча Совето мукъа ца белча, хӀаьта цун сессеш йолча хана — СССР Лакхехьарча Совета Президиумо мукъа ца белча».

13) 125, 126, 127 статьяш йоагӀ-йоагӀача 124-гӀча, 125-гӀча, 126-гӀча статьяй метта лархӀа.

14) 124-ча статья тӀара:

2, 3, 4, 5 пункташ укх редакцегӀа оттае:

«2) СССР халкъа депутатех пхелагӀча даькъал кӀезигагӀбоацарий, СССР Президента, союзни республикай пачхьалкхен лакхерча органий предложенейгӀа Съезде оттаду Съездо тӀайнйца законаши кхыйола акташи СССР Конституцега хьежжа хиларах йола заключенеш.

СССР халкъа депутатий Съездо тӀадиларагӀа, СССР Лакхехьарча Совета предложенегӀа СССР Президента указаш СССР Конституцегеи СССР законашкеи хьежжа хиларах йола заключенеш лу:

3) СССР халкъа депутатий Съездо тӀадиларагӀа, СССР Лакхехьарча Совета Председатела, союзни республикай пачхьалкхен Ӏаьдала лакхерча органий предложенегӀа СССР халкъа депутатий Съезде е СССР Лакхехьарча Совете оттаду СССР Конституци, союзни республикай конституцеш, хӀаьта союзни республикай законаш — иштта СССР законашка а хьежжа хиларах йола заключенеш;

4) СССР халкъа депутатий Съездо тӀадиларагӀа, СССР Лакхехьарча Совета членех пхелагӀча даькъал кӀезигагӀа боацарий, СССР Президента, союзни республикай пачхьалкхен Ӏаьдала лакхерча органий предложенегӀа СССР Лакхехьарча Совето е СССР Президента оттаду СССР Лакхехьарча Советен цун палатайи акташ, пар органаш хьажара юкъейнхьача актай проекташ, СССР Конституци, СССР халкъа депутатий Съездо тӀайнйцача СССР законашка хьежжа, хӀаьта СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши СССР Лакхехьарча Совето тӀайнйцача законашка хьежжа иштта маяххара хиларах йола; СССР-ен союзни республикай дунен халкъашта юкъера договорни а кхыдола а декхараш СССР Конституценеи СССР законаштен мадоагӀара хиларах йола заключенеш;

5) СССР халкъа депутатий Съездо тӀадиларагӀа, СССР Лакхехьарча Совета, цун палатай, СССР Президента, СССР Лакхехьарча Совета Председатела, СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейи комитетийи, СССР Министрий Совета, союзни республикай пачхьалкхен Ӏаьдала лакхерча органий, СССР халкъа тӀахьожама Комитета, СССР Лакхехьарча суда, СССР Генеральни прокурора, СССР Керттерча пачхьалкхен арбитра, общественни организацей общественни органий, СССР Ӏилмай Академе предложенеегӀа заключенеш лу кхыча пачхьалкхен кхыча органийй общественни организацейи нормативни правови акташ СССР Конституцега а СССР законашка а хьежжа хиларах, цар хьакъехьа СССР Конституцега хьежжа прокурорски надзор ца эшарах».

15) 125 статьяй цхьоалагӀен шоллагӀен доакъош укх редакцегӀа оттаде:

«СССР халкъа депутатий Съездон СССР Лакхехьарча Советон тӀахьожам лоаттабу шоашта кара мел йолча пачхьалкхен органашта.

СССР Лакхехьарча Советон СССР Президентен лостам тел СССР халкъа тӀахьожама Комитета балха».

16) 130 статьяй кхоалагӀен диълагӀен доакъош укх редакцегӀа оттаде:

«СССР Министрий Совето кӀезигагӀа яле а шера цкъа ший балхах отчет лу СССР Лакхехьарча Совета, ший балхах хан-ханнахьа хоам а бу СССР Президентага.

СССР Лакхехьарча Совета ший инициативагӀа е СССР Президента предложенегӀа йиш я СССР правительствах ца теша, тӀаккха из отставке яха еза. Цу деша хьакъехьара соцам тӀаэц СССР Лакхехьарча Совета берригача членех кхо дакъа дича шин даькъал кӀезигагӀа боацараш тӀехьахилча».

17) 131 статья тӀа:

цхьоалагӀа дакъа укх редакцегӀа оттаде:

«СССР Министрий Совета бокъо я ССР Союза доагӀа пачхьалкхенна доал дара дерригa дешаш къестаде, хӀана аьлча СССР Конституцега диллача уж СССР халкъа депутатий Съезда, СССР Лакхехьарча Совета, СССР Президента компетенце ца хиларагӀа».

цхьоалагӀча даькъа 3-гӀен 4-гӀен пункташ укх редакцегӀа оттае:

«3) гражданий бокъонаши кортамукъалеи Ӏалашъяра, мехка хьашташ лорадара, рузкъеи общественни порядоки лораяра гӀулакхаш ду;

4) мехка оборонеи пачхьалкхен кхерамзлеи Ӏалашъяра гӀулакхаш ду»;

5-гӀа пункт дӀаяккха;

6-гӀен 7-гӀен пункташ йоагӀ-йоагӀача бесса 5-гӀчен 6-гӀчен пунктай метта лархӀа, укх редакцегӀа оттае:

«5) кхыча пачхьалкхенашцарча гӀулакхий, арахьарча торговле, доазол дехьарча мехкашца СССР-о цхьана экономически, Ӏилма-технически, культурни къахьегара хьакъехьара юкъара гӀулакхаш ду; СССР дунен халкъашта юкъера договораш кхоачашделга а Ӏалашдара де дезар ду; дунен халкъашта юкъера правительственни договораш чӀоагӀ а ду, уж дӀадаьхалга дӀа а хойт кхыча пачхьалкхенга;

6) СССР Министрий Совете хиланза яргйоацаш хилча комитеташ, керттера управленеш, кхыйола ведомстваш вӀашагӀъехк».

18) 133 статья укх редакцегӀа оттае:

«Статья 133. СССР законийи СССР халкъа депутатий Съезда, СССР Лакхехьарча Совета кхыча решенейи, СССР Президента Указий кӀийлен тӀа а уж кхоачашдара а СССР Министрий Совето арадоах соцамаши распоряженеши, уж кхоачашъярга а хьож. СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши кхоачашъе езаш я СССР ерригача территоре тӀа».

19) 135 статьяй диълагӀа дакъа укх редакцегӀа оттаде:

«СССР Министерстваши пачхьалкхен комитеташи бехктокхаме я шоашта карарча доал дара сферай гӀулакхийи уж дегӀаахарен хьакъехьа: шоай компетенце боарамашка СССР законий а СССР халкъа депутатий Съездей СССР Лакхехьарча Совета кхыча решеней а, СССР Президента Указий, СССР Министрий Совета соцамийи распоряженейи кӀийлен тӀен а уж кхоачашъяран акташ арайоах; уж вӀаштӀехьа а йоах, кхоачашъярга а хьож».

20) 152 статья тӀа:

цхьоалагӀа дакъа укх редакцегӀа оттаде:

«Военни трибуналашкара дӀайккхача СССР ерригa судаш вӀашагӀъехк судахойи халкъа заседателаши харжара хьисапе».

пхелагӀа дакъа укх редакцегӀа оттаде:

«Военни трибуналий судахой оттабу СССР Президента, хӀаьта халкъа заседателаш эскаре гӀулакхерча наьха собранешка гуччахьа голосовани еш хорж».

21) 171 статья укх редакцегӀа оттае:

«Статья 171. Советски Социалистически республикай Союза Пачхьалкхен гимн чӀоагӀъю СССР Лакхехьарча Совето».

II. СССР эггара хьалхара Президент СССР халкъа депутатий Съездо пхе шера йолча хана хургволаш харжа оттаде.

Цу хоржамашка СССР Президенталла оттаве кандидатураш оттаю общественни организацеша цар союзни юкъарча органашка гӀолла, СССР Лакхехьарча Совето, цун хӀара палато, 100-нел кӀезигагӀа боаца нах юкъе болча СССР халкъа депутатий группаша а союзни республикаша а цар пачхьалкхен Ӏаьдала лакхерча органашка гӀолла. Херкъарг лоархӀ СССР халкъа депутатех аханел дукхагӀчар тӀехьа кхадж тесса кандидат. Нагахьа санна кандидатех цхьаннена а тӀехьа аханел дукхагӀчар кхадж тесса беце — дукхагӀа голосаш хиннача шин кандидатурана шозлагӀа голосовани ю.

Укх Закона 127^{2} статьяга хьежжа СССР Президента дув баара ер текст чӀоагӀъе:

«Торжественю дув буъ аз советски халкъа тешаме гӀулакх деш хила, СССР Конституце яхар мара дергдоацаш, сайна тӀадехка СССР Президента доккхий декхараш дог цӀена кхоачашде».

Херж СССР Президент ший гӀулакх кхоачашде волалу дув бначул тӀехьагӀа.

III. Ер Закон кхоачашде доладе тӀамаййццинге а.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

ЛЕНИНГРАД. Конверсияр бахьан долаш 30 миллион сом совгӀа машарерча гӀулакхашта лаьрхӀа продукци арахеца йолаенна Ленинградски оптико-механически объединени (ЛОМО).

ДӀадахача шера 13 процент дукхагӀа арахийцай промышленни а Ӏилман а аппаратура микроскопашта, медтехника, телевиденена лаьрхӀа оборудовани.

ЦӀаьхха дукхагӀа арахеца йолаяьй любительски фотоаппаратура, цун ассортимент эргайоаккхаш а шеръеш а латт. Кердача моделешта разработкаш еш латт. ЛОМО марка тӀайола продукци 60 совгӀа долча мехкашка экспортах дӀаухийт, цу даькъе Англе, ФРГ, Канаде, Инде.

СУРТА ТӀА: хӀанзарча хьисапе хьаь технически даькъе дикка тоаь йола керда «Смена» яха аппарат хьахьокхаш я сборщица Климец Елена.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Арендана—шерра никъ

БЕРКАТЕ ГӀУЛАКХ

ДӀадахача шера юртбоахама продукци дукхагӀа яккхаран кийчъяран Наурски района боахамашта юкъе яьржача яхьа итогех хьалхара моттиг яьккхар «Советская Россия» яхача совхоза къахьегамхоша. Цар балха овсарле 11 проецнт лакхйир, хӀа:та цӀена пайда бир лийрхӀачул 35,2 процент дукхагӀа.

Цу толамга кхача доккха новкъостал дир коммуниста Симченко Нина Алексеевнас кулгалдеча шурий ферма коллективо а. ЛийрхӀар кхо бӀаь тонн йолаш 364 тонн шура яьккхар цо соахка.

Наьха болх мишта вӀаштӀехьбаьккхаб, иштта хьаьнала къахьега малагӀча гӀулакхаша гӀо ду хьажа цу ферме долх тхо, совхоза парткома секретараца Говоров Андрей Генадиевичаца цхьана.

ГӀулакх доаца саг, машина коа чу ца яйтара ферма коа наӀарашка ха деш лаьттача скотникага Калинин Борисага шоай бригадира хьакъехьа оаха даьча хаттара жоп луш аьлар:

— Совхоза керттерча складе концентрированни доакъар да яхай Нина Алексеевна. Укх сахьате хьакхача езаш а я.

Хьайбашта хула лазараш чухьоргдоацаш дахчан чила тӀа молхаш а етта яьча дизбарьере гӀолла коа чудолх тхо.

— Довле, — йоах Говорова, — ферма ЦӀеча уголокага хьажа вай. Цигара довлалехьа бригадир а хьая мег.

Дояркашта, скотникашта салаӀара, цар бытовой а культурни а хьалаш кхоачашдара даьча доккха доацача цӀен хьалхашка урагӀъяхийта цӀе байракх я. ДӀабахача шин бетта баьча балха итогех яхье хьалха латтача дояркий Бельчук Елений, Слюсарева Полиний, Калинина Марияй, Исаева Хумизата, скотникий Магомадов Ахьмада, Калинин Бориса, Алиев Зайнде сийна айяь я из.

— Белгалдаккха деза,— йоах Говорова, — соахка Бельчук Еленас хӀара кхоабача Ӏаттагара йиъ эзар килограмм совгӀа шура яьккхалга. Иштта хьаьнала баьча балха боагӀа мах а баьер шу долалуш цунна елар КПСС райкома, райисполкома, АПК болхлой профсоюза райкома, ВЛКСМ райкома сийлен грамота.

Чудолх тхо ЦӀеча уголоке. ИӀайха, сийрда, паргӀата я чухьа. Укхаза латт телевизор, радиоприемник, истола тӀа керда газеташ журналаш дад. Хоза кийчъяьй аттенстий, хьайбаш леладерий уголокаш. Цига да сакъердаме, балха говзал кхы а лакхъе наха новкъостал дергдола тайптайпара литература, масала: коллективни, арендни хьисапе кхаш, хьайбаш леладара къахьегам вӀаштӀехьбаккхарах, селекционни, зоветеринарни болх чакхбаккхарах, доакъара хьоанал лакхъярах, и. кх. дӀ.

Хьож тхо ферма коллектива, хӀара сага балха хьокхамаш тӀаяздеш йолча графикашка. ДӀадахача шера хӀара Ӏаттагара эггара дукхагӀа — 4038 килограмм шура яьккха Бельчук Елена, ер шу доладелча денз яхье юха а хьалха йолаш тӀехьайоагӀа. Цул дукха тӀехьабусаш бац Слюсарева Полина а, Калинина Мария а. Цхьабакъда, хӀанзара хьокхамаш лоха ца дой царел а хьалхаяла мегаш я Исаева Хумизат.

Цхьан графико хьахьокх хӀанз хӀара Ӏаттагара ферме гӀолла дийнахьеи буси юкъера лаьрхӀача 10,8 килограмм шура йоаккхилга. ДӀахо хьежача гуш да из соахка укх хана хинначул 0,6 килограмм дукхагӀа йолга. Шу доладелча денз хӀара ди ме доал тӀакхеташ а я из. Масала, февраль бетта хьалхарча дийнахьа хинначул 1,1 килограмм дукхагӀа яьккхар из дий кӀира дӀадаьлча.

Хьайбаш Ӏан замалахьа кхабара оттаяьча графико хьахьокх хӀанз масала, хӀара Ӏатта дийнахьеи буси рационагӀа шишша килограмм йол, 20 килограмм мошеи 10 килограмм якъеи силос, яьккхача хӀара килограмм шура 300 грамм лоархӀаш концентраташ, мамолла барда телилга.

— ДӀаьхий дах шо-м. Республика нггахьа долча боахаме мара деттача доахана луш йоаца йол, кхычахьа яьккхача шурий хӀара килограмма 200 грамм мара ца кхоачийташ луш йола концентраташ бӀаь грамм дукхагӀа тел оаш-м, — шийга аьлча, цхьан хӀама геттара раьза волаш дег тӀара вела а венна Андрей Генадиевича аьлар:

— «Шура Ӏатта метта тӀа я», оалаш да. Цу гӀулакхага хьежжа ма дуа лу оаха доакъар. Цхьадика тхога из шортта долаш а массе хана хулаш а да. ХӀара шера Ӏай тхогар из декхаш кхыча боахамашкара ухача викалий аргӀа а хадац. Оаха царна низ дӀакхоачча новкъостал а ду. Масала, укх шера Ӏалашдаьд из тха боахаме долча хьайбаех хӀаранена лаьрхӀа 67,8 центнер доакъара единица!

Цу цифро тхо хьалха цецдавхар, тӀаккха цунах ца тешаш тхо делакъежилга бӀаргадайча:

— ГӀулакх миштад аьлча, керттерча даькъе комсаш кхеяра лостам болаш я тха совхоз. ХӀаьта доакъара культураш эшачул дукхагӀа оаха дӀаюв, комсашта дукха, доал ца эшача хана — аьхки наха бе болх хургболаш. Цул совгӀа, лурчогӀа денз ерригa доакъара культураш кхаш леладераша арендагӀа дӀайца кхееш а я. Из доацаш дукха доакъар доаккх оаха каналий, наькъий йистошкара буц хьокхаш, комсашта оасар деш. Иштта гӀулакхаш вӀаштӀехьдоахаш тӀехьарча хана тхоашта эшачул шозза а кхозза а дукхагӀа кийч а ду. Цу дерригне боккха пайда а бу. Къиза нах дац тхо, цхьабакъда, Ӏай цхьа дакъа дохк оаха кхыча боахамашка, из доаккхаш дӀадаханчул шозза дукхагӀа мах а эцаш, — аьлар цо.

Иштта тхоайла цхваццa дувцаш тхо латташ, ЦӀеча уголоке цӀаьхха чуьлар юкъерча дегӀара цхьа кхалсаг.

— Марша доагӀалда хьаьший. Шо даьхкалга хеза енай со укхаза. Аз дояркашка доакъар дӀадаллалца оаша кӀеззига сабар дой, де къамаьл шортта хургда вай, аьнна, — безаме тхога йист а хинна, чуяьлча санна сиха, тхох цхьанне дош алалехьа, араяьлар из цӀагӀара.

— Кхетадаь ма хургдий оаша из мала яр? Иштта я-кх тха Нина Алексеевна, — КПСС Наурски райкома бюро, Нохч-ГӀалгӀай обкома член. Цун хьинар доазув доацаш да, аьнна, хеталу цкъаза. Цхьа хӀама хьадеш йоацаш минот яккха магац цунна, — аьлар Говорова.

Цхьа пхийтта минот яьлча юхаера из. Оаха шийга даьча хаттарашта жоп луш иштта дийцар цо шоай балхах а коллективах а.

— Соахка шу доладелча денз тхоай фермера доахан арендагӀа леладе хьайицар оаха. Ийцанзар хьайбай продукцега дӀадодар лохде йиш хулийтаргйола таронаш производства юкъе йоалаеш, лаьрххӀа кийчо ца еш-м.

Лоацца аьлча, арендни подрядагӀа болх бе баьлча, шура ма хулла дукхагӀа яккха, хӀаьта къаьстта а цунга дӀадодар лохде новкъостал дер хадданза лехаш, производства юкъедоаладеш къа ца хьийгача гӀулакх хургдоацилга кхетадир наха. ХӀана аьлча, пайда беш ца хилча, доакъар, лерттӀа болх хьабе аьттув лургбола кхы мел эшар эцара, наха алапеш телара шоай ахчан фонд Ӏоалургйолаш яцар.

Леладе хьанйцача доахангa диллача, царна доал дара дола производственни низаш сов доккхий дар, цунах пхеллагӀа дакъа дӀадаьккхача а пайда мара, зе дергдоацаш. Цудухьа, ферма керда хержача совето, совхоза специалисташа новкъостал а деш, аттестаци йир доярикашта а скотникашта а юкъе. Конкурса хьисапе чакхъяьлар из. ТолашагӀа бараш бисар ферме, балха говзал лохагӀа яраш, ерригача коллективех 15 процент, дӀабаха бийзар. Цхьабакъда, цхьа бахьан а нийсденна доярка е скотник балхара дӀаваьлча, цун моттиг дӀалаца а хьалхара аргӀа царга хургйолаш бокъо елар царна. Мукъабалийтар хаьхой, зоотехник, учетчик, фуражер. Хаьхой декхараш кхоачашделга скотникаша шоашта хьатӀанйцар, вокх специалистий дараш — бригадира.

Доакъар хьатӀакххахьара, кхо, нувхаш дӀаараяхара, ферма мухь дӀакхухьаш дола кхытайпа хьашташ кхоачашдара шин тракторех цаӀ йитар.

Дозалга диллача дукха доакъар дӀадодар шура яккхара. Из бахьан долаш лакха бар цун мах. Из лохбара доахана луча доакъара боарам лохбир. Цхьабакъда, хьоаналга диллача хьайбашта из дуккха пайданегӀа хургдолаш хӀама дир. ДукхагӀа теркам тӀабахийтар доакъара цехе технологе дӀа ма дехха из кийчдара. Цун чам тоабара духьа цунах карбомид, патока, кхытайпа хьаьна хӀамаш еттара, и. кх. дӀ. ХӀаьта дерригнех дийца а варгвац. Лоацца аьлча, цу гӀулакхаша производство мел дика тоаяьй гуш да хӀанз. ХӀаьта наха хьахинна пайда?

Авансах цу фермерча хӀара сага бетта 200 сом ахча тийлар соахка. Цхьабакъда, дӀадахача шера планал дукхагӀа ехача шурах даьккха ахча, хьаденначул тӀехьагӀа лаьрхӀача, хӀара сага бетта доагӀа алапи 400 сомага дӀакхоачаш хилар. Цул совгӀа совхозагара лурчогӀа ийца хинна ссуда дӀатакха юхе а дисар.

Иштта пайда, беркат даьнад цу боахама а къахьегамхошта а кхаш, хьайбаш леладара болх арендни подрядагӀа вӀаштӀехьбаккхаро.

М. ХАМАТХАНОВ.

Профсоюзаши дисциплинеи

Укх тӀеххьарча шерашка промышленни юрта боахамеи предприятешка къахьегама дисциплина мелъеннай. Хетаргахьа, из хоалу дукхханешта а. Цу тӀа гӀолла лохъеннай арахецача продукце дикал а, кӀезигагӀа пайда эц балха хьнах, планови заданеш кхоачашъяц, къоалаш деш моттигаш я.

Перестроечни процессе нийслуча цу явленешта духьала принципиальни къовсам лоаттабе беза. Из лоаттабу РСФСР жилищно-коммунальни боахама Министерства Грознеински экспериментально-механически заводе.

ХӀаьта хьалхагӀа мишта дар цига? Болх беча моттигашка корта бохабу малараш мелар, дийнахьа а бийсан а дӀа ца къовлаш латтар завода коа наӀараш, цхьаккха ха дацар.

Из деррига а хувцаделар цига керда директор Киев ХьанӀаьша Хизар веча. Профкомацеи къахьегама коллектива советацеи цхьана гӀулакх тоаде волавелар из.

Корта бохабеча маларашта тӀехьабаьннараш дукха бацар. Бакъда, шоаш леладеча воча гӀулакхаща цар телхайора къахьегама а производственни а дисциплина, из лазар царгара кхычарга доалар. Уж беррига а белгалбаьхар, царца болх бераш царга хьажа эттар. Царех хӀаранеца къаьстта къамаьл хилар корта бохабу малараш мелилга, дисциплина телхаелга могийтаргдоацилга дӀахайташ. Бакъда, мел дийцача а маларах къаста ца тугараш а нийсбелар. Иштта вола пхи болхло балхара дӀаваькхар.

Башха дика болхло ва слесарь-инструментальщик А. П. Глебов. Говза кулгаш дола мастер ва из. Бакъда, малар дезаденна вар. Дувцарах хӀама хулаш дацар. ГӀулакх из балхара дӀаваккха везача кхоачаш латтар. ХӀаьта профкома ховш дар из цхьаь саг волга а частни квартире вахилга а. ДӀаваккхка къоа хеташ, цунна цхьа цӀа дола квартира елар из товалар дог доахаш.

Цо боабанзар цу тӀехь шийх наьха бенна тешам. ХӀанз цунца нийсве цхьаккха а дика болхло вац заводе.

Иштта корта бохабу маларaш балха тӀа меларашца лоаттабаьча къовсамах беркат даьлар. ХӀаьта корта бохабеча маларашта тӀехьабаьннарех хийна тӀехьара болхлой П. Радионови А. Самуилови шоаш раьза а болаш, дарба дайта бахаб заводера шоаш дӀа ца бахийта.

Корта бохабеча маларашта тӀехьабаьннарашцара дош къоастадаь баьлча, аргӀа прогульщикашка кхаьчар. Балха хьабахна тӀехьабусараш вӀалла дӀа а язбацар хьалха. ВӀалла хӀама лархӀацар балха хьава цхьашиъ сахьат тӀехьависарах. ТӀаккха проходной табельщик оттавир тӀехьависар дӀаязвергволаш. ХӀанз йиш хилац балха тӀехьабиса, дагадеххача хана тина тӀа баха, болх ца беш завода коа лела.

Кхы цхьаькха а дар дӀадаккха дезаш — балха ди чакхдаьнначул тӀехьагаӀ а салоӀача деношка а балха нах арабувлилга. Уж шаккхе а завода пайда беш дацар. Завода ю яхаш, хьа а еш, изделеш дӀакхухьар цхьабараша. Цу гӀулакхо завода бийдал, материалаш, энерги йоайора.

ХӀанз завода коа наӀараш автоматически дӀакъовлаши хьаеллаши я. НаӀар тӀа тешаме ха латт. Бокъо хилча мара завода коа чувала йиш яц.

А. САДУЛАЕВ.

Харцо чакхъяргьяц

«Кунакаша массаза барт лохаргба...» яхача статьях

Массехказза хезад сона, пресса тIара а дийшад аз, азербайджанаштеи эрмалоштеи юкъе латтача довна, иштта кхыча къамашта юкъе лелхача цатоамашта бехке бараш эрсий ба, яхаш. Из бакъ дац! ХIаьта а нийслу цу хабарий овлан цхьа гов укх шера 5 марта арадаьннача «Правда» газета тIа кепатехача «Кунакаша массаза барт лохаргба...» яха статья я ала гIертараш. Хьаькъал долча цхьанна сага дагадоха а йиш йолаш хIама дац из.

Соахка сентябрь бетта хиннача гIалгIай къаман Шоллагlча съезда делегаташа, иштта цу съезде хержача Оргкомитета членаша, гIалгIай къоаноша, ма хулла сабарца, дов ца эккхийташ, цхьанне а цIий Iо ца дохийташ леладе гIалгIай автономи юхаметтаоттаяра гIулакх яха деш хьехараш дар.

ГIалгIай автономи юхаметтаоттаяра дош СССР Лаккхехьарча Совете дувцаш да, халкъаш низагIа шоай мехкех доахаш лелаяь репрессивни акташ законах йоацаш хилар дIакхайкадеш араяьнна Деклараци я. Цу юкъе гIолла, из дерригa гIулакх дохаде, гIалгIаштеи хIираштеи юкъе питам болла, дов эккхийта аьнна язйича санна хет из вай ювцаш йола А. Грачевеи В. Халинеи статья. Шоаш эрсий журналисташ ба, йоах цар. Бехк бий тIаккха цхьацпане, бокха сакхетам боацача наха эрсашта вай вIашагIлатар дез аьлча? **Из хIана оалийта цар, «Правда» газета корреспонденташа?** ВIалла шийна иIал лард йоацаш, гIалгIай автономи юхаметтаоттаяра духьала болча, гIалгIай къаман моастагIаша дувцаш дола харц хIамаш хьа а нийца, язъяь из провокационни статья ара хIана йоаккх «Правда» газето а?

Ма хулла гIалгIай Iото-Iабеш, хIирий гадоаккхаш язъяь я из. Цхьаккха харц хIама дац гIалгIаша яхар. ГIалгIаша хьаехар шоай бокъо я. СССР Конституце шоашта енна бокъо. Сталинеи цунна гонахьа кхийстача бIехача гIозарои шоашкара дIаьккха хинна бокъо. Нохчий а гIалгIай а къамаш, ховш ма хиллара, 1944-ча шера низагIа мехках а даьха, «халкъа моастагIий», аьнна, бIеха цIи а тилла, Iодахьийта хиннад гаьнарча Казахстанеи Юкъерча Азеи. Дахьийта хиннадац, цига даха-лела, цхьацца таро е шоашта, аьнна. Дахьийтад берригаш а бовра, хIалак хилар дезаш.

Из дукхагIча даькъе вIаштIехьа а даьлар цар, гIалгIай къаман моастагIий: ахаш гаргга гIалгIай байра цига. Цхьабакъда, бисарех дукхагIбараш цIабаьхкар парте XX съезд хинначул тIехьагIа. Юха а тийшаболх кийчбаь хиннабар гIалгIашта: шовзткъа гаргга юрти нах баьха моттиги шоай даьшка хьа ца луш, хIирашка йитар. Оалаш ма хиллара, ворхIе даь хана денз шоай хинна латта, цIенош доацаш, дIабехка шоай нах боахкача кашмашка баха йиш йоацаш бисар дукха а гIалгIай. Бокъо ца хилар, бала бахьар дециий из?

Цхьабакъда, А. Грачевнеи В. Халинаи из дерригa гуш дац. Цар дувцачох, гIалгIай агрессораш лархIа боагIа. ГIалгIаех дагIац къахета, мехках а ца боахаш, наьха лаьтташ а цIенош а дIалаьца бахача хIирех доагIа къахета. 1937—1938-ча шерашка репресси яь хиннав 2300 хIире, яхаш язду «Правда» газето. ГIалгIай къаман масса саг хиннав репресси яь — из цар вIалла хьоаха а диц. Мехках даьхача шерашка масса гIалгIа веннав — из а цар хьоахадеш дац, хIана аьлча, гIалгIай йоаца бокъои цар оза Iазапи дац корреспонденташта дага дар.

Шоашта хьалхашка оттадаь декхар да, 35 эзар хIире вийнав Даьхен тIем тIа, язду А. Грачевеи В. Халинеи дIахо. Вийна хургва. Вай массаие сий ду Даьхе бахьан мел венначун. Цхьабакъда, масса нохчо а гIалгIа а вийнав цу тIем тIа? Масса гIалгIачо шиі са Iодиллад Советий Iаьдал доакххаш? Из а цар хьоахадиц. Статья ешачо а мотта тарлу, гIалгIашта репресси а яьц, уж вIалла тIем тIа а хиннабац, аьнна.

Пригородни районе 70 шу совгIа ха йоаккхаш казакаш баьхаб, 23 шера гIалгIай баьхаб, 45 шера хIирий бах, йоах, А. Грачевеи В. Халинеи дIахо. Из дерригa а харц да, эхь доацача наха дувца хIамаш да уж. Долаш ма дий архивашка документаш, уж хьа а нийца, Iодеша мегаций, бIеха метташ долча, сталински режим хIанз а латташ яларе бакъахьа хеташ болча наьха йоахараш а ца гулдеш?

ХьалхагIа цхьацца болча хIираша - националисташа ювцаш хиннараш 4—5 юрт мара яцар, хIаьта «Правда» газета корреспонденташа ерригa Пригородни район ювц, тхьовра вай ма аллара, 40 гаргга юрт чуйодаш дола лаьтта. Паччахьа хана, 1860-ча шерашка, паччахьа эскараша гIалгIашкара, уж боха а беш, дIаьккха массехк юрт я, цхьаболча хIираша, казакаш баьхаб цига яхаш, ювцараш. Яц казакаш дагабоахкаш ювцаш-м, цар уж ювц гIалгIай бокъо ца ялийтар духьа, алхха шоашта болча пайданна.

Городе Орджоникидзе, гIалгIай из шоай мехка столица а йолаш баьхача хана, А. Грачевеи В. Халинеи дувцачох, ханна цига чубита мара хиннабац. Из хIанзалца цхьаннена а дага ца дехар, цхьанне а ца аьннар да. ГIалгIай Орджоникидзера арабаха эггара хьалха дагадехар, ховш ма хиллара, Сталина гIоз ба. Цкъа гIалгIай арабаха оттадича, из чакк а ца даьнна, 1934-ча шера гIалгIашца дагаваьнна, хаьтта хIама доацаш, уж нохчех дIатеха, цхьа автономи а яь, Орджоникидзе гIалгIашкара дIа а яьккха, хIираштa дIаеннай Сталина. Из а кIезига хеташ, 1944 шера дерригa гIалгIай халкъ шиі даьхенах а даьккха, цар мохк а хIираштa дIабеннаб цо. Сталина а иштта «хала» леладаьд из гIулакх. Цхьабакъда, акхар «Правда» газета корреспонденташа дувцачох, геттара атта хиннад Орджоникидзера гIалгIай арабаха: шо ханна чудита мара дац, арадовла аьлча, даьнна хиннад гIулакх.

Оаша болх бе беза, мехкдаьтта даккха деза, ялаташ кхеде деза, хоза барзкъаш де деза яхаш, гIалгIай халкъа хьехар ду А. Грачевеи В. Халинеи. Царна хет шоаш чIоагIа хьаькъалеча позице тIа латташ санна. Цхьабакъда, гIалгIай халкъа эшац А. Грачевеи В. Халинеи, уж санна болча кхычеи провокаторий хьехамаш. ГIалгIашта дика хов балхаш деи кхыча къамашца доттагIал, машар болаш тайна бахеи. ГIалгIашта иштта хов шоай бокъо лорае езилга. Из йоха а еш дIадаьккхар, юхадаккха дезилга. Цу гIулакха аша денали къонахчали долаш а ба. Нохчийи гIалгIайи иштта хиннабецаре, дукха ха хургьяр берригаш а Казахстанеи Юкъерча Азеи байна.

Итташ шераш дIадахад гIалгIаша шоай бокъо леха. Уж шоай къаман бала кодабе ца кхоачаш, шоай бокъо еха тIа ца отташ йисаяц цхьаккха инстанци. Цхьабакъда, гIалгIай дош хIаьта а къоаста ца деш латт. Нах кIаьдбеннаб, тешам байнаб дукхачар. ХIанз хIара ди а кхераме да... Из кхерам кхы а ира беш, пийшка чу бензин тохар мо хIама да А. Грачевеи В. Халинеи статья.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш: статья араьннай 5 марте. Из да Сталин венна ди. Из а уйла яь даьдий-хьогI, аьнна, хеталу.

Саид ЧАХКИЕВ,
Нохч - ГIалгIайчен халкъа йоазонхо.

ХАЛКЪА ЛОIАМ

НАЗРАНЬ. 8-гIа март (тха корр.). Цахаддаш хьатIаухаш ба нах 6-ча марта денз ди-бийса къоаста ца деш укхаза латтача митинге. ГIалгIай автономеца дувзаденнача гIулакха хоадам болаш жоп хиллалца, укхазара дIагIоргдац вай, аьнна, чIоагIо яьй наха. РОВД кулгалхоша баьча хоамах, цу дийнахьа майдан тIа вар 10 эзар совгIа саг. Цхьаькха тайпа эксцесс хиннаяц хIанзалца, яхаш дувц милице болхлоша.

— Массехк шу да тайптайпара лоадам боаца бахьанаш хьалха тувсаш, вай автономе гIулакх къоаста ца деш гаьна доаха, — йоах митинг дIахьош волча Хамхоев Вахас. — Тахан наха кIоардадаьд цу бахьанашка ладувгIа. ТIехъяьннай цу гIулакха хоадам бе беза ха.

Теркам тIабахийта ладийгIар наха СССР халкъа депутата Х. Фаргиева дийцачунга. Халкъа хьалхашка шеба баьча балха йола отчет яр ала мегаргдар цо дийцачох. ГIулакх вайна хеттача тайпара дика дIакъастаргда, аьнна, хеташ ва со, йоахар Хьамзата.

Цу дийнахьа Москвера цIаккхаьчар СССР халкъа депутат М. Дарсигов а. Аэропортера воагIаше укхаза вера из. Сай наха яхачо тIехьа ва со, — йоах Мувсас. — Оаш тIадилла декхар сайна моггача тайпара кхоачашдеш а ва.

Цу дийнахьа Iалаьмате дукхача наха даьча къамаьлашта юкъе белгалдаккха ловра гIалгIай йоазонхочо И. Базоркина аьннар. Цун керттера маIан: сабар, сатем, хьаькъал эш йоахар цо. Геттара чIоагIа тIоараш тохаш тIайийцар наха уж дешаш.

Теркам тIаозаш дар РСФСР халкъа депутаталла кандидата В. Богатырева дийцар. «Правда» тIа араьннача статья тIа гIалгIай къаман истори юхмаччахьа даккхарах а, хургйолча гIалгIай автономни республика экономически лардех лаьца а дар из.

* * *

8-гIа март. Мух хьекхаш, шийла бийса яр дIаяхар. Майдан тIа латта нах цигара дIабахханзар Гаьна йоацаш йоага цIераш, укхаза кийчъю я хIама. Селхан цу майданах цIи тиллар гулбеннараша. Яндиев Мувсас, берригаш раьза а болаш хьакхайкайир из: — «Варт-цхьоагIон майда» (площадь «Единства»).

Са хилча кхы а хьатIааха болалу нах. Ерригa майда, сквер, гонахьара улицаш хьалъюз цар. Цхьан минота мукъаялац микрофон. Тахан 40 эзар саг вар митинге.

Вежарашха йолча республикай делегацеш я хьатIаухаш. Укхаза къамаьл деш ба нохчий, маьлхий, черсий, балкхарой, азербайджанаш — кхыча къамий викалаш. Цар белгалдоах, гIалгIаш дувцачунна шоаш тIехва хилар, шоаша цар гIулакх хьалдоацаш хилар.

Бакъдар котдаргда

Грозне хиннача митингера

Селхан г. Грозне В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа хилар гIалгIай автономи меттаоттаяра хетаяь митинг. Цига дакъа лаьцар республика партийни, советски болхлоша, творчески организацей, халкъа фронта викалаша, Iилманхоша, шеррача общественносто.

Митинге къамаьл даьча дукхача наха белгалдаьккхар, «Правда» газета тIа 5 марта араьнна «Кунакаша массаза барт лохаргба...» яха статья къамашта юкъе цIур боллаш, исторически бакъдараш харцдоахаш, хIирашкахьа озабезам беш йолга. Цо цхьаккхача оагIорахьара чIоагIдац Кавказе дахача халкъашта юкъера вошал, доттагIал, интернациональни бувзамаш. Мадарра аьлча, къамашта юкъе юкъ йолл цо, сталинизма Iазап лайнача наьха човнаш даьръю, иштта а ира латта гIалгIай автономи дийнъяра дош михьардоаккх.

Цу хьакъехьа къамаьлаш дир СССР халкъа депутата С. Хаджиева, Iилманхоша ин. Сайнароева, Мужухоева, Муталиева. Акиева, журналиста Р. Караева, тIемеи къахьегамеи ветерана Х. Сампиева, кхычар.

Гулбеннарий дегашка дужаш дар парте, тIема, къахьегама ветераний республикански совета председатела н. Филькина даь къамаьл. Цо белгалдаьккхар, шийна дага а доагIаш Пригородни районе гIалгIай баьха хилари уж цигара 1944 шера 23 феврале низагIа арабаьха хилари.

— «Правда» газета тIа кепатехача статьяс ювцар йоккха харцо я, — аьлар цо.

— Республике бахача нохчашта, эрсашта, эрмалошта, кхыча къамий викалашта бебашха хета йиш яц гIалгIай халкъа кхел. ЦаI санна шевар тIехьаотта веза исторически нийсхо котъяккхара. ГIалгIай къаман автономи а бIаьшеренашка цун хинна лаьтта а меттаоттадар динза даргдоаца гIулакх да.

Цу тайпара чулоацам болаш дар исторически Iилмай кандидата Ф. Бокова дийцар а. Цо белгалдаьккхар «Правда» газета корреспонденташ ин. Грачеви Халини бехке а баь, гIулакх дита йиш йоацилга, цу тайпара публикаци язъяьраш а чакхъялийтараш а перестройка дIа ца яхийта гIерта нах болга.

— Со гIалгIай къаман автономи меттаоттаяра Оргкомитета член ва, — аьлар Ф. Бокова. — Со теш, гайна-ганза бакъдар котдаргхиларах.

Нийсхо яккхара берригаш а кхотабала безалга дийцар Нохч - ГIалгIайчен Халкъа фронта председатела Х.-А. Висултанова. Харцо, йоахараш, аьлдиташ дIа ца даьхача даргдац. Нохчий, аьккхий, цаI санна берригаш а гIалгIай къаман автономи хилар ловш ба. Из дарах царна юкъера вошал дохаргдац, кхы чIоагIагIа хургда из.

«Правда» газета тIара публикацех советски наьха интернациональни доттагIала доалача зенах, шоаш гIалгIай къаман автономи меттаоттаяра тIехьа хиларах, цу хьакъехьа шоаша хIанз беча балхах дийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова, НГIАССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова, КПСС обкома секретара С. М. Бекова.

ДIахо къамаьл даьраша бокха теркам тIабахийтар Назране укх деношка дIайодаш йола гIалгIай къаман митинг хьаллаца езаш хилара. Иштта белгалдаьккхар, Грознерча митинга материалаш республикански газеташка кепатоха езилга.

Митинге гулбеннараша берригаш раьза а болаш дийцача дешах лаьрхIа резолюци тIанийцар.

ХIАНА КХЕСТАДУ ТХО?

Вай республикерча автопредприятешта юкъе йоккхагIчарех я автоколонна-1436. Цун баланса тIа я дукха мовхьаш кхухьаш йола «БелАЗаш», «КрАЗаш», «КаМАЗаш», «МАЗаш» яха а кхыйола а автомашинаш. ХIара дийнахьеи буси эзараш тоннаш халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа кхухь царца.

Тахан со лувца гIертар да Нохч-ГIалгIайчене цар беча балхах лаьца. Ховш ма-хиллара, декхар юха такханза далац. Шин тайпара кхетаде йиш йоацаш из ховш да массанена. ХIаьта а декхараш дукха тIадусса, уж хьа ца токха организацеш кIезига яц республике.

Царех я шекар доаккхача завода, коммунальни боахама министерствана чуйоагIача «Чиавтодора», Цементни завода, «Чечингстрой» производственни гIишлон-монтажни объединене «Стройиндустрия» яхача объединене, Ачхой - Мартановски ДРСУ, Аргунски ДРСУ, «ЧИдорремонтстрой» треста асфальтобетона ГСП, кхыйола коллективаш. Даим яхар санна 200 — 300 эзар сом декхар тIадусаш хьайоагIа уж.

Уж декхараш царгара хьадахара цкъа санна дукхаза а уведомленеш кхахьийта езаш, претензеш е езаш, Госарбитраже искови заявленеш язъе езаш хул тхо. Искови заявлени дIаяхьийтара, кхы мел дар дIадаьлча, отта а яь, цунца цхьана дIаяхьийта езаш хул счетий акт. Из дещ болхлоша, бухгалтераша дукха ха йоаю. Из хьувзаде дезаргдацар даьча балхех лакхе цIераш яьхача а кхыча а организацеша шиі ханнахьа а цIена а доагIаш дола декхар хьатоккхаре.

Цкъарчоа хетадала тарлу кхы де хIама а доацаш, прессага автоколонна коллективо гIо дехаш санна. Из иштта дац. РСФСР автомобильни транспорта Уставаген тхоаш-та юкъе яьча договорашкеи хьежжа, декхар хьадаллалца йолча хана транспорт дIа ца хьожаеш соцае низ кхоачаргба тха. ХIана диц оаха из? Цу организацешта хинна ца Iеш, ерригача паччахьалкхенна цунах зе доаландаь. Декхар-м гайна-ганза цкъа хьатокхаргда, хIаьта хьа ца деш дисар юхаметтаоттаде хала да. Долче, тхоай юхьмараш я оаха юлараш, тхоай эхь-эздел да оаха леладер, цкъа мукъагIа цIенача дег тIара хургбацар-хьогI тхоца тха смежникаш, аьнна хеташ.

Лакхе хьоахаяьча ворхI организацешка доаллар транспортникашта дукха ахча да. ДIауйлаел оаша цхьан сато шийга доалла ахча хьа ца луш дукха гоадича, мел бохам боал цунах ахчан даьна? Кхы а халагIа нийслу бIаьрччача предприяте вокх организацена ахча дIа ца луш, гоадеш, хьалхарчун гIулакхаш доагIача хьисапе дIа ца дохийташ хилча. КIоаргга уйла йича, доккха хIама дециий болх а беш, ше хьадаьккха ахча хьа ца луш кхеставелга?

Из бахьанце транспортникашта алапи ханнахьа хьа ца луш дукха моттигаш нийслу. Долче, тха кулгалхой алапи доацаш бисача наха шоай корта кIал оттабе безаш хул. Теха гIод а тха закавчикаша паччахьалкхен кассера дIатохх. ДIахо йодача хана уж тайпа гIулакхаш цхьаккха дича ла мегаргдолаш дац, миччa хана текха а цкъа хьатакха деза декхар, шиі ханнахьа хьатекхача бакъахьа дацар-теш?

Х. БЕРСАНУКАЕВ,
«Чечингавтотранс» территориальни производственни объединене автоколонна-1436 юрисконсульт.

30—40-ча шерашка а 50-гIа шераш долалуш а лийцача наха реабилитаци яра хьакъехьа

(ДIахододар. Долалур 3, 13, 15, 22, 24 февралеп, 1, 3, 6, 8 мартен арадаьннача газеташ тIа).

Байсагуров Джамула, 1904 шера Саясановски района Центорой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Центорой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Давыдов Иван Лаврентьевич, 1900 шера Малгобекски района Вознесенски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, Вознесенски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Дедиев Мадаш, 1889 шера Ачхой - Мартановски района Валерик яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Евдокимова цIерагIча кооператива инспектор, Валерик яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Джанхоев Хашум, 1909 шера Ачхой - Мартановски района Шаами - Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Шаами-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тутаев Кунта - Хьажий Дрес-Идрис, из Цутой воI, 1863 шера Назрановски района Наьсар-Керте ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, пенсионер, Къ. ХIАССР г. Орджоникидзе ваьхав, топаш техай.

Экажев Iабдула Хьусен, 1900 шера Назрановски района Экажкъонгий - Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, г. Орджоникидзе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Люцер Эмма Христиановна, 1884 шера Волынски губерни г. Житомире яьй, немка, парте хиннаяц, цIеннана, г. Грозне яьхай, 8 шу суд яьй.

Мусаев Кайсар - Хаджи, 1862 шера Шатойски района Хали-Кале яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Хали-Кале яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Вараев Усам, 1907 шера Атагински района Дуба-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Шерипова цIерагIча колхоза колхозхо, Дуба-Юрта ваьхав, топаш техай.

Мальсагов Эсии Лорс, 1857 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Аьлти-Юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Гапархоев СаIадалхьажий ДзаIама, 1874 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Аьлти-Юрта ваьхав 5 шу суд яьй.

Мальсагов АртагIа Ахьмад, 1888 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Аьлти-Юрта ваьхав, топаш техай.

Мальсагов Мовсара Дени, 1870 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Аьлти-Юрта ваьхав, топаш техай.

Мальсагов Авролги Хьасан, 1885 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Аьлти-Юрта ваьхав, топаш техай.

Мальсагов Исака Лорс, 1857 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Аьлти-Юрта ваьхав, топаш техай.

Дятлов Павел Степанович, 1902 шера Ладожски района Восточни станице ваьв, АЧК, эрсе, парте хиннавац, наькъай обходчик, Назрань станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Иванов Иван Алексеевич, 1896 шера Орджоникидзевски края Буденновски района Черный лес станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, № 3 йолча комбината болхло, г. Назране ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ивженко Лев Иванович, 1883 шера Ростовски область Азов-на-Дону яхача городе ваьв, эрсе, парте хиннавац, банка воккхагIвола инспектор, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ахматов Хаким, 1900 шера Ачхой-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ачхой-Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Исаев Абдулхаджи, 1878 шера Грозненски района Бердыкель яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Бердыкель яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Кречан Василий Николаевич, 1910 шера Краснодарски края Успенски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, вагонаш тоаеш йолча пункте хьежар, Гудермес станце ваьхав, 10 шу суд яьй.

Кавраев Абуязит, 1907 шера Ачхой-Мартановски района Хадыс-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Хадыс-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Кульбужев Шаипхьажий Iиспа, 1897 шера Ачалукски района Долакоа ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Долакоа ваьхав, 10 шу суд яьй.

Левченко Николай Ильич, 1918 шера Орджоникидзевски края Дмитровски района Тахта яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, Гудермес станце депо болхло, Гудермес станце ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мангулов Иван Сафонович, 1910 шера Шелковски района Каргалински станице ваьв, парте хиннавац, колхозхо, Каргалински станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Амерханов - Абдулкадыров Зайналабит, 1900 шера ДАССР, Ахзакински района Тукта яхача юрта ваьв, тавлин, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ачхой-Мартановски района Янды яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Аушев ГIоймарза Iабдул-Мажит, 1902 шера Назрановски района Экажкъонгий-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Экажкъонгий-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Анаев Вида, 1898 шера Ачхой-Мартановски района Шалажи яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Победа» колхоза колхозник, Шалажи яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Атуев Ахьмад, 1912 шера Урус-Мартановски района Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Куйбышева цIерагIча колхоза член, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Ахмадов Айдемир, 1908 шера Итум-Калински района Тусхарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Тусхарой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Шаповалов Степан Петрович, 1881 шера АЧК Егорлыкски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, 5-ча дистанце наькъашка хьежача бригадира гIонча, г. Назране ваьхав, 10 шу суд яьй.

Шерстобитов Яков Степанович, 1897 шера Краснодарски края Кавказски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Ханкала» разъезда машиннаькъа обходчик, «Ханкала» разъезде ваьхав, 8 шу суд яьй.

Дзаитов Зелимхан, 1910 шера Чеберлоевски района Буни яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, хьун завода болхло, Грозненски района Алхан-Кала яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Субапов Шамилха, 1904 шера Чеберлоевски района Дай яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхоза член, Дай яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Исмаилов Ноха, 1910 шера Урус-Мартановски района Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, № 2 йолча тика продавец, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Агапов Меркул Куприянович, 1896 шера Шелковски района Каргалински станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Каргалински станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Баракаев Ахмед, 1898 шера Гудермесски района Брагуны яхача юрта ваьв, кумык, парте хиннавац, колхозхо, ДАССР Шелковски района Новые Щедрины яхача юрта ваьв, 10 шу суд яьй.

Булавин Гавриил Алексеевич, 1887 шера Бессарабски губерни г. Кагуле ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, ДАССР Шелковски района Старощедринская яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мусаев Ахмасолт, 1902 шера Атагински района Новые Атаги яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхоза председатела заместитель, Новые Атаги яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Межи**дов** Бексолтан Меж**и**дович, 1911 шера Шалински района Автуры яхача юрта ваьв, нохчо, ВКП(б) членалла кандидат, Молотова цIерагIча колхоза счетовод, Автуры яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Гугаев Косум Гугаевич, 1897 шера Шароевски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Самашки яхача юрта юртбоахама артела ветсанитар, Ачхой-Мартановски района Самашки яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мудиев Мудаха Мудиевич, 1863 шера Чеберлоевски района Ригахой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Чеберлоевски района Галан-Тосой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Лечиев Абубакар Исаевич, 1910 шера Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Шалински района Новый Юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Ляпиговский Иван Дмитриевич, 1889 шера Воронежски область г. Кирсанове ваьв, эрсе, парте хиннавац, г. Грозне машиннаькъа вокзале швейцар, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мальсагов Iалихана Мухьмад, 1914 шера Назрановски района Яндаре ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, Назрановски юртбоахама банка отделени инспектор, Назрань яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мондаров Юсуп, 1895 шера Гудермесски района Брагуны яхача юрта ваьв, кумык, парте хиннавац, колхозхо, Брагуны яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Солтамурадов Эти, 1897 шера Саясановски района Эникали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Эникали яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Сусаев Паша, 1902 шера Гудермесски района Брагуны яхача юрта ваьв, кумык, парте хиннавац, колхозхо, Брагуны яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тайсумов Вара, 1912 шера Курчалоевски района Элисхан-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Ворошилова цIерагIча колхоза завхоз, Элисхан-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тасуев Муца, 1890 шера Шалински района Автуры яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Автуры яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Темирсултанов Ума, 1899 шера Гудермесски района Герзель-Аул яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Уливатов Устин Федосеевич, 1901 шера АЧК, Петропавловски района Петропавловка яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, Гудермес станце весовщик, Гудермес яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ушаков Георгий Федорович, 1895 шера Воронежски района Знаменка яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, паравозни депо литейщика подручни, Гудермес станце ваьхав, 8 шу суд яьй.

Исаев Юсуп, 1904 шера Итум-Калински района Гамгой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Гамгой яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хаджиев Мовла, 1916 шера Итум-Калински района Колходой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Колходой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Батукаев Хасан Батукаевич, 1919 шера Итум-Калински района Цамадой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Итум-Калински района, Тазбичи яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Махомаев Муга, 1909 шера Итум-Калински района Хорк-Койна яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Хорк-Койна яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Магомадов Хамид, 1912 шера Итум-Калински района Тазбичи яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхоза счетовод, Тазбичи яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мутаев Осман, 1887 шера Итум-Калински района Ати-Бати яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Ати-Бати яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Умаханов Эдильха, 1904 шера Итум-Калински района Божахой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Пожахой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хучиев Анарбика Беслан, 1912 шера Назрановски района ТIой-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, ТIой-Юрта ваьхав, топаш техай.

Богатырев Алий Ахьмад, 1907 шера Ачалукски района Лакхерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, ТIой-Юрта ваьхав, топаш техай.

Яндиев Гойтий Тембулат, 1903 шера Пседахски района Къаскима ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Онгушт ваьхав, 10 шу суд яьй.

Барахоев Мусоста Ахьмад, 1898 шера Галашкински района Барахи яхача юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, «Горец» колхоза член, Пригородни района ГIалгIай юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Барнев Элберда Халат, 1897 шера Яндаре ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатель, Яндаре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Басов Василий Федорович, 1911 шера Краснодарски края Майкопски района Ново-Свободная яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Белогуров Ефим Трофимович, 1885 шера Сунженски района Слепцовски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, Слепцовски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Даудов Абдул-Вадут, 1915 шера Ножай-Юртовски района Мескеты яхача юрта ваьв, нохчо парте хиннавац, колхозхо, Мескеты яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Дебиров Махмуд, 1905 шера Шалински района Автуры яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Автуры яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хамирзаев Алибек, 1895 шера Итум-Калински района Дешнали яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Дешнали яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Этиев Непер Этиевич, 1908 шера Итум-Калински района Того яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Маисты яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Имерзаев Юсуп, 1898 шера Итум-Калински района Бичач яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, Бичач яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тепсуркаев Тутан, 1912 шера Итум-Калински района Венгорой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхоза бригадир, Хурик яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Байсагуров Якуб Бециевич, 1914 шера Итум-Калински района Ахли-Васиха яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Дзумсой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Магомадов Джапар, 1865 шера Итум-Калински района Ведучи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Ведучи яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Адагов, Муса, 1869 шера Итум-Калински района Ховхи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Ховхи яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тутаев Абдул-Азим, 1908 шера Итум-Калински района Белгорой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Ирзой яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Гишкаев Шаптурка, 1894 шера Итум-Калински района Хурики яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Хурики яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тимаев Дауд, 1904 шера Итум-Калински района Белгорой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, хьехархо, Белгорой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Исраилов Увайс, 1910 шера Элбаунишка яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Элбаунишка яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Бондарев Иван Яковлевич, 1893 шера Сунженски округа Фельдмаршальски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, Нестеровски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Большакова Матильда Петровна, 1900 шера г. Грозне яьй, эрсе, парте хиннаяц, болх беш хиннаяц, г. Грозне яьхай, 10 шу суд яьй.

Бештаков Хасан, 1908 шера Ачхой-Мартановски района Катыр-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Ачхой-Мартановски сельпо председатель, Катыр-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Белалов Саламбек, 1919 шера Галанчожски района Акки яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхоза хьхо, Кали яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Баракиев Хасхана Юсуп, 1917 шера Лакхерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, болх беш хиннавац, Лакхерча Ачалкхе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Андрианов Семен Васильевич, 1890 шера Грозненски района Петропавловски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхоза счетовод, Петропавловски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Николаенко Григорий Александрович, 1884 шера г. Ростове ваьв, эрсе, парте хиннавац, Кавказски машиннаькъа станце машинист, г. Грозне ваьхав, топаш техай.

Кулаков Павел Иванович, 1887 шера Воронежски область Болдыревка яхача деревне ваьв, эрсе, парте хиннавац, Къулбаседа-Кавказски машинчаькъа 2-ча околотка заведующи, г. Грозне ваьхав, топаш техай.

Исаев Алексей Куприянович, 1880 шера Терски область Калиновски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозненски мехкдаьтта института дешара даькъе секретарь, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Корниенко Сергей Лаврентьевич, 1882 шера Терски область Грозненски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозный станци депо машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Корниенко Иван Лаврентьевич, 1895 шера Терски область Грозненски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозный станци машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Герасименко Тимофей Иванович, 1886 шера Воронежски губерни Лосево-Павловски уезда Слобода яхача деревне ваьв, эрсе, парте хиннавац, нохчий областной кустпромсоюзе бухгалтер, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Богатов Петр Алексеевич, 1893 шера г. Дербенте ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозный депо машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Козел Сергей Ефимович, 1897 шера Киевски область Пархомовка яхача юрта ваьв, украинец, парте хиннавац, Прохладни станци машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тарасов Николай Карпович, 1897 шера Терски область Грозненски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозный станци депо машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Корниенко Федор Лаврентьевич, 1897 шера Терски область Грозненски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Грознефта» депо машиниста гIонча, г. Грозне ваьхав, 8 шу суд яьй.

Майданников Михаил Андреевич, 1898 шера Донецки область Каменски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, г. Владикавказе Осетински ЦРК счетовод, г. Грозне ваьхав, 5 шу суд яьй.

Шелобод Иван Иванович, 1883 шера г. Чернигове ваьв, украинец, парте хиннавац, Грозный станци машинист, г. Грозне ваьхав, 5 шу суд яьй.

Косич Иван Григорьевич, 1869 шера Черниговски губерни Свиса яхача поселке ваьв, украинец, парте хиннавац, Грозный депо машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Кирюхин Андрей Васильевич, 1870 шера Тамбовски губерни Пачко яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, Грозный станци машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Трискиба Кондрат Емельянович, 1864 шера Екатеринославски губерни Дружковка яхача юрта ваьв, украинец, ВКП(б) членалла кандидат, г. Грозный станци машинист, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Величко Петр Емельянович, 1879 шера Донецки область Верхне-Макеевка яхача юрта ваьв, украинец, парте хиннавац, Минводы станци депо машинист, г. Грозне ваьхав, 5 шу суд яьй.

(ДIахододар хургда).

Эскаре гIулакх деш ба вай мехкахой

СовгIат

Боккха вахара а къахьегама а никъ баьб Чекуева Малика Башировнас. Пенсе яхалехьа ткъаь итт шера совгIа повар а йолаш къахьийгад цо, амма хIанз а цIагIа йоагIалац — номер 19 йолча кхачан тикача уборщица я Малика.

Дукхача хана дениз шийн балха гIулакхаш тIехдика леладаь хиларах Сийлен грамоташца, баркалашца, ахчан премешца белгалъяьхай къахьегама ветеран. Дукха ха йоаццаш «Ударник коммунистического труда», аьнна сийлен цIи а еннай цунна.

Ше санна хьинар дола бераш кхедаьд Маликас. Цун зIамагIвола воI хIанз эскаре гIулакх кхоачашдеш ва. Укх деношка шиъ письмо кхьчад Чекуевага эскарера. Царех цаI яздаьр ва цун воI Аслан. Шийн нана яь ди дездеш, моаршал дайташ да из. Шийн хIанз совгIат дайтатаро ца хиларах бехказа а ваьнна, тIадоагIача шера цIа а вена доккха совгIат дергда аз хьона, язду Аслана наьнага.

ХIаьта шоллагIа дола письмо яздаьд Аслана эскаре гIулакх деча тIема даькъа командоване. Цу тIа да:

«Доккха баркал да хьона, Малика Башировна, советски общества эггара дикагIча оамале Iа воI кхеваь хиларах. Шийн гIулакхаш цIенхаштта леладеш хиларах масехказза белгалваьхав из командованес.

Спортсмен-отличник волча хьа воIо дуккхазза хьалхара моттигаш яьхай спортивни яхьашка, лакха лоаттадаьд тха эскара даькъа сий. Iа еннача дикача оамалаша тIеман политически кийчон отличник хила гIо даьд цунна. ХIанз сержанта звани а еннай А. Чекуевна.

Иштта воI волаш кура хила йиш йолаш я хьо. Доккха баркал хилда хьона.

Подполковник А. А. РОДИН».

Малика мар воацаш йисача хана, пхелагIча классе вар Аслан деша вагIаш. Кхерар нана, да воацаш хилча из талхар. Цудухьа, чIоагIа хьожаш яр из цун гIулакхашка. ХIаьта Аслан дика дешаш а спорт дукха езаш а кхувш воагIар. Школа яьккха ваьлча шофералла Iомалуш дийшар.

Спортсмен-разрядник, шоллагIча класса шофер вар Аслан, нанас наькъа воаккхача хана. ХIанз гуш да Маликайна, воI кхевеш ше хьийга къа зехьа дайнадоацилга. Шийн воI эскаре гIулакх деш волчара иштта хоза письмо деча кхы малагIа совгIат эша яь ди дездеча нанна.

Н. АЛЕКСАНДРОВА.

СУРТА ТIА: А. Чекуев.

ПАМЯТНИКАШ ЛОРАДАРА

Наха лов истореи культураи памятникаш лорадара малагIа гIулакхаш ду ха. ХIаьта иштта дола памятникаш Нохч-ГIалгIайчене дукха да. Бакъда, укх тIеххьарча ханналца цар кIезига терко яьй.

Тха корреспондента Садулаев Абдулас деча хаттарашта жоп лу Аргунски паччахьалкхен историко-архитектурни Iаламеи музея — заповедника отдела заведующе, культура фонда Ерригроссийски Нохч-ГIалгIай республикански отделене нахски архитектура совета председатела Усманов Лемас.

Корр. Вай территоре тIара исторически памятникаш лорадара дош дагадоал хIанз республикерча наха. Iилманхошеи общественни деятелашеи уж лорадара деш дар дувцар ловра сона.

Л. Усманов. Кхы ца дувце а теркам тIаозаш хиннача цхьан формах дувцалургда сога. Культура фонда Ерригроссийски Нохч-ГIалгIай республикански отделене вахийта дукха ха йоаццаш со хилар СССР уникальни исторически территореш меттаоттаяреи дегIайоалаяреи проблемаш ювцаш яьча Ерригсоюзни Iилман-практически конференце.

Из конференци хилар Крыме, Симферополе. Из яьяр культура советски фондо. Цига дакъа лоацаш бар СССР Iилмай Академе, СССР культура Министерства, СССР Госкомприрода, СССР Географически общества викалаш, доазол дехьара хьаьший. Конференце дакъа лоацаш хиннача наха даьча къамаьлаш тIара хоалуш дар культураи Iаламеи тIехьале меттаоттаяра а лораяра а дош вай мехкарча деррига халкъашта дагадоллаш хилар. Къамий исторически территореш малагIча хьал тIа я а уж лораяра фу де деза а, хIаьта иштта къоастаяра критерешии принципашии, цар законодательства проекти статуси йийцар.

Корр. Вай дика кхетадеш да перестройка хана уж дешаш мел боккха теркам тIаозаш да, хIана аьлча къамий культураш, метташ, традицеш юхаметта ца оттайича вай общества дIахо дегIайоалае йиш яц. Цу форуме малагIа моттиг лоацаш яр Нохч-ГIалгIайче?

Л. Усманов. Аз цу конференце массехказза къамаьл дир. Гулбеннарашка гайтар геттара йIаьхий вай флореи фаунеи, шийн тайпара лоаман ландшафт, халкъа архитектура геттара дукха памятникаш. Конференце соцам бир цу ерригача критерегIа лоаман республика къоастае йоагIаш а уникальни а я, аьнна. Бакъда, укхаза белгалдаккха доагIа, иштта боккхача маьха культура дукха памятникаш дохадаьд 1944 шера нохчийн гIалгIайн бехк боацаш сталински гIозаро бахачара бохабаь Iобахьийтача. Масала, алхха Орга чIожа къаман архитектура памятникех 70 процент дараш дохадаьд НКВД болхлоша.

Иштта баь хоам дала а хеташ тIаийцар конференце баьхкараша. Царна иштта новкъа хилар дукха памятникаш долча Iармхи чIоже гидроэлектростанцеш каскад е план оттаеш хиларах бола хоам а. Ши шу гаргга йолча хана Гудермесски БХЗ хьалъеш йохайир ширача хана нах баьха моттиг.

Корр. Иштача уникальни территореш тIа малагIа болх бича бакъахьа ба, аьнна, дийцар конференце?

Л. Усманов. Эггара хьалха культура советски фонде хьайир уникальни исторически территореш тIа деш дола балхаш вIашагIтохара Iилман-общественни совет. Культура Ерригроссийски фонда республикански отделене йилла архитектура совет. Цунна юкъебахаб республика историко-архитектурни заповедникий болхлой, музейй памятникаш лорадарга хьежа Iилман сотрудникаш.

Корр. Кастта бIаьсти яргья. Практически болх бе лаьрхIа дий шо заповеднике?

Л. Усманов. ХIанзе а, Iай, культура фонда отделенеца цхьана тхоай заповедника «памятникий банк» оттадеш да тхо, хIана аьлча, тхога йола памятникий учет йизза яц. БIаьсти оаха Iилман наькъаца тахка лерхI заповеднике йола замкови комплексаш, цхьаццайола гIалаш, къанара кашмаш. ХIаьта деха памятникаш меттаоттадеш болх беш а да тхо. Масала, меттаоттаеш я ШотIара гIала, Гатен-Калера памятникаш, Тазбичера архитектурни памятникаш, кхыдараш. Де дезараш геттара дукха да. Тхо гIерт памятникаш лорадара, цу моттигашка нах бaха ховшара наьха безам тIабахийта.

Корр. Тхона хов хьо Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутаталла кандидат оттаваьлга. Фу де лерхI Iа хьай программа тIа истореи культуреи памятникаш лорадара?

Л. Усманов. Эггара хьалха а эггара керте а со де гIертар да Нохч-ГIалгIай лоаманче Дерригдунен культураи Iаламеи тIехьален спискана юкъеяхьар. Цо йиш хулийтаргья балхаш шерагIен кIоаргагIея де.

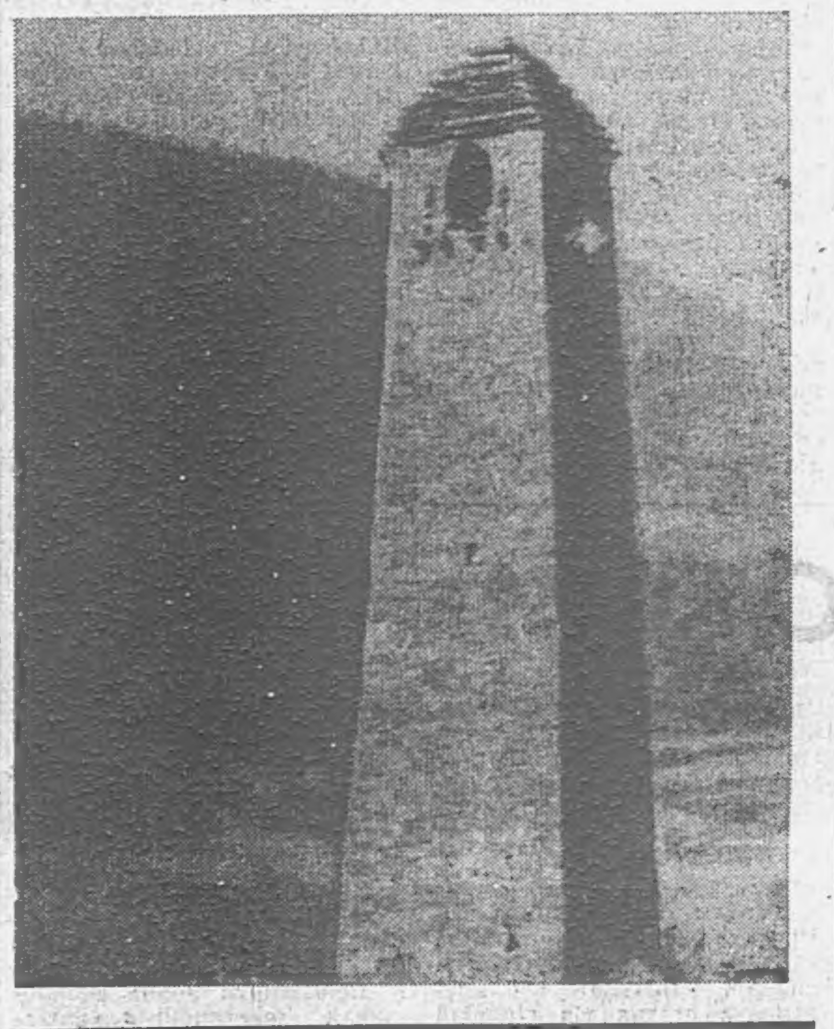

Мича хьоргья гIахь йоацараш?

№ 52 йолча кога гIирс бохкача тика хьалхашка йоахкаш коробкаш а йолаш, латтар дукха нах. Царна юкъе цхьабараш белхаш, вожаш цIогIарч хьекхаш лувш бар. ХIаьта цу гулбеннарашта юкъера хьацарах Iо а ваха, бирсача тIем тIара воагIаш санна, дийлла качматаш а долаш, тика мах беча зале чуэккхаш зIамига саг сайна бIаргавайча, хиннар фуд хьогI, аьнна, цунна тIеххьа чуяхар со.

— Мичад шун жалобни книжка, хIана яц шун укхаза порядок, мичай тика директор? — йоахар чIоагIа эгIазвахача зIамигача саго. Мах беш латтача йоIагара жалобни книжка хьа а ийца, кулг эгаш, цо Iоязйир бIарчча лист. ДIатехкача гучадаьлар зIамига саг эгIазвахар тамаш йоацилга.

Разнарядках болхлошта хьожаяь «кроссовкаш» хьаэца вена хинна Крикунов Олег массехк сахьата аргIан а лаьтта, юххера а цхьа сахьат доаде дийзар. ХIана, фуд бахьан? Бахьан — организацес торгови предприятега хьадайта письмо корадагIац, хьо малав тхона хац, — яхаш бар тика болхлой.

ЛадийгIача гучабаьлар йиш еха фу де деза а ца ховш латташ бола кхалнах а.

— БIарччача дийнахьа, балхара се мукъа а ялийта, лаьтта а лаьтта, корах ара сона елар иккаш. Чуена хьежача уж сона гIахь яцар. ХIанз мича хьоргья аз ераш, — яхаш елха гIерташ яр Ярышкина Тамара Дмитриевна. — Сона езараш 40 размер я, хIаьта гIахь йий-яц хьажа а ца юташ, корах хьаеннараш 38 размер я. Директорага сона ераш пайдаца яц, хувцаялара Iа, аьлча вIалла ладувгIац, цо йоах, со бехке яц шоана, шоай безам мел ба латкъа мукъа да шо. Бехке райисполком я, царга бергба оаша шоай лоткъам, — аьнна лоацца хоададир тика директорас шийн къамаьл, аьлар Пащенко Ярослава Петровнас.

ЦаI-шиъ хинна Iацар иккаш, «кроссовкаш», туфлеш хувца, яхаш тика директор Михайлик Раисия Ивановнай кабинета наIарга лаьттараш.

Раиса Ивановна, хIана кхестабу оаша нах, кога гIахь йоаца иккаш мича яхьа еза цар, хIана нийсденнад ер санна дола хIама? — аьлча, директор ше бехке еш яцар.

— Сона хац, сайна йохка хьаеннараш наха дIаелча со йоалаш я, шоашта ца езе йинта езар, — яхаш къамаьл дIатIа эцаш яцар Раиса Ивановна. Торгови зала чу хьожа а хьожаш, кога юста а юсташ, оаша ехкаяларе ер халахетараш хургдацар шоана шийга аьлча, сога укх тайпара жоп делар директорас. — Хьо мичахьара ена я, хьона бIаргагац укх чу доаллар, мишта бут аз нах тика чу. Райисполкоме дувца Iа ер, царна дикагIа ховргда хьона жоп дала.

Кхы дIахо дувца ца эшаш из иштта а дика кхеталургдолаш гIулакх да. Дефицитни товар хийцца нахага дохка Iема бац № 52 йолча тика болхлой. Бовзараштабезараштa мел езаш йола размераш дIа-юха а енна, юхейнсараш езе а ца езе а дIаэца яхилга деце кхы мишта кхетаде дезаш хIама да мах беш латтачар леладер.

№ 52 йолча тика директора Михайлик Раиса Ивановнайна хала хете а ала доагIа, хетаргахьа, цунна новкъа да райисполкомо товара цIенхаштта тIахьожам лоаттабар. Из иштта деце, хIана хьежабу леткъаш бола нах райисполкоме?

— Мича яхьа еза наха когашта гIахь йоаца иккаш, «кроссовкаш», туфлеш?

Дика хетаргдар цу хаттара Ленински РТО-с жоп делча.

Т. МАЛЬСАГОВА.

ХАЛКЪА КХОЛЛАМ

БЕРЗА ДУВ

Жега воалла гIокказ волча ений борз. Цхьа устагI бийхаб берзо гIокказагара.

— Ай мишта лу аз хьона устагI, — аьннад гIокказо берзага.

— Хьай устагI бала йиш еце Iаьхарг мукъагIа ба сона, — юха а дийхад берзо.

— Iаьхарг а бала йиш яц са. Кхоана даьна ахча дIа а денна, аз бахьаргба хьона цхьа Iаьхарг, Iа кхоанналца сабардой, — аьннад гIокказо берзах къа а хийтта.

— Даьллахь, хьанаьхк, кхоаналга ма даккхалахь из, тахан эцалахь из, — аьннад берзо, — чIоагIа меца я со.

— Жа хьанга дутаргда аз?

— Хьо юха валлалца аз лорадергда хьона?

— Хьох тийша мишта гIоргва со, хьох-м хьо йиза йолча хана а мичаб тешам? — аьннад гIокказо.

— Аз дув буъа хьона.

— МалагIа дув ба из Iа буаргбар? — хьттад гIокказо.

— Аз сай дув къаьрбой несий пхьерах тийша юсийла со, — аьннад берзо.

ЧАХКИЕВ Мурад.

СУДА ЗАЛЕРА

БЕКХАМ

Сунженски районе вахаш вола Чанниев Къурейш эггара хьалха халкъа суда хьалхашка этта итт шу да. Цу хана шин шера набахта чувалла ха техар цунна. Лаьцачара мукъаваьннача тIехьагIа нийсача новкъа вала кхетанзар из, керда зулам дир. Кхы а цхьа шу казенни кхача буаш даккха дийзар цун.

ХIанз-мукъане кхийтта хургва-кх Чанниев аьнна хеталала тарлу шоана. Цхьабакъда, вай даьша ховахета яьхадац «хьажий цIагIа бихьа хох ше болчча бесса кIома болаш цIабенаб». Набахтара мукъаваьнна Къурейш цахаддаш корта бохабу малар мелаш, водачунга-воагIачунга бала бахьаш, законаца айхьазвувлаш лелаш вар. Цу ийрчача наькъо кердача зуламга воалавир из.

Деррига а дIадоладелар «Победа» колхоза хьанхарч лелаеча ферме. Чоапилг кIалтIаьнна а волаш, цига нийсвелар Чанниев. Меннача чхьагIаро цу объекте хулаш йолча хьажах кIалхарваьккхар из. Укхаза бар ферма болхлой Попова, Панкова, Бражникова. Веханза вена хьаша бIаргавайча, арабала тохабелар кхалнах. Цхьабакъда, Къурейшас никъ бийхкар царна.

Къаьстта чIоагIа гIелал ера цо Поповайга. Цкъа а шозза а цунна кач ваха гIертар из. Юххера а кхераенна кхалсаг гора оттайир цо.

Цу тIа чакхдаланзар гIулакх. Зуламхочох едда, шийн йоI йолча яхача Попована тIехьавахар Чанниев. Газета тIа Iоязде тоам боаца дешаш араухар цун багара. «Хьаша» дикача дагара веце а, фусамдаьй махулла цунца безамегIа хила, из теве, хьаста гIертар. Истола тIа мала-даа Iохоавир цар Къурейш.

Иштта багIаш цхьа ха яьлча, «хьашо» чхьагIара пелага бала кодабеш волча хана, тебба цIагIара араьлар Попова. Из дIахайча бокъонца корзагIваьлар Чанниев. БIеха а цIена а — цхьа хIама дисанзар цо фусамдаьшка ца оалаш. ТIеххьара Поповна лоаллаха бахача наьха цIагIа дIалечкъай аьнна лаьрхIар цо.

— Коа таташ деш а хеза, сомаьлар со, — яхаш, дийцар суде лоалахочо Дынника. — Корах арахьежача, наIарах ка етташ воаллача сагах бIаргкхийттар са. Юххера чIуг каг а яь, цIагIа чуваьлар из. Цхьа моттиг йитанзар цо чу ца хьожаш, Попова хьалаха гIерташ. Аз деттача цIогIах юртара нах оарцагIбаьннабецаре, дIагIоргволаш вацар из.

Нахага гIелал яр теркал ца деш дитанзар Сунженски района халкъо судо. Зуламхочоа набахта чувалла ха техар. Цхьабакъда, укхаз тIадам оттабе хьалха да. ЛоархIавергварий-тещ Чанниев цу тайпара хIамаш вайнаьха кхалнаха духьал леладе? Ераш кхыча къаман нах а ба, аз даьр мегаргда аьнна хеташ хиннав из. Мел дукха моттигаш я цу тайпара зуламаш къайладаха. Амма, гIалатваьннав Чанниев, закон массанена цаI да.

С. САИДОВ.

Керда фильмаш

▲

«Отче наш»

«Мосфильм» яхача киностуде Валентин Катаева дувцарах даьккха керда фильм да «Отче наш» яхар. Фильма сценаре автор а режиссер а Ермолаев Борис ва. Цо иштта даьхад «Поворот» «Мой дом — теремок», «Фуэте» яха фильмаш а.

Иштта «Отче наш» яхача кинолентас хьахьокхаш дола дуне хIалакьхиннад. Дуне доха ха гаргакхаьча я. Хила доагIача тайпара кадра тIехьа хьахоз Богослова Иоанна хьалххехьа а дийцар. Фашистий оккупанташ чубаьккачахьа городе бахача хьаьналча наха боккха бала тIаотт. ТIеххьара хиннача дунен тIема шерашка традиционно хинна танкаш, техника, салтий беце а, йоккха хало а нахага, цхьабараш чубекха боахк, хIаьта вожаш корзагIбаьха ла йиш йоаца туржаI тIаоттадаь ба.

«Отче наш» яхача фильма керттера актераш: М. Терехова, С. Игнатьев, В. Никулин, кхыбараш а.

С. ДУДАЕВ,
киновидеообъединене редактор.

10 МАРТ, ШОАТТА

С. М. Кирова цIерагIа парк. 6.00 «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 8.00 Ло баккхарей хIамаш тегарей курсаш.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00 Ло баккхарей хIамаш тегарей курсаш. 8.30 Машинаца аьхинга хIамаш тегара курсаш. 12.00 «ЦIагIара медсестра» яха курсаш. 15.00 «Дизайн быте» яха курсаш. 15.00 «Орга» яхача халкъа халхара ансамбла юбилейни сайре. 16.00 Халкъа драматически театр. 17.00 Берий гитаристий кружок. 18.00 Балетни студи. 19.00 «ХIанзарча мелодех йолча ритма» дискотека.

Н. К. Крупскайй цIерагIа ДК. 11.00 Технически кхоллама кружок. 14.00 Ло баккхарей хIамаш тегарей курсаш. 14.00 «Дунен дикачун» яха университет. 15.00 Машинаца художественни догамаш дара курсаш. 18.00 «УнахцIено» яха клуб.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 9.00 «Кружевница» яха клуб. 11.00 «Пионер» яха клуб. 12.00 «Говза кулгаш» яха клуб. 14.00 «Лидер» яха спортклуб.

Химикий ДК. 18.00 Камерни хоро хьех шо. 18.00 «Радуга» яха халкъа халхара коллектив. 19.00 «Лидер» яха спортклуб.

САЛОIАЧА ДИЙНАХЬА

Сердалон болхлой ЦIа. 9.00 «Кулг говзал» яха клуб. «Тег, ювз, догамаш ду» яха выставка. 12.00 Книжкаш дукхадезарий клуб. «Книжка — шун дикагIвола доттагIа тешаме новкъост». 15.00 «Низ болаш, майра, говза» яха спортклуб. 16.00 Гитаристий ансамбло хьех шо.

«Красный молот» завода ДК. 15.00 «Тха беш» яха клуб. 17.00 Iарбий меттала къамаьл де Iомалу вай.

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00 «Теремок» яха киноклуб.

М. Горьке цIерагIа клуб. 10.00 «Хозяюшка» яха клуб. 10.00 «Кружевница» яха клуб. 13.00 Макраме дукхаезараш хьех.

Хлебокомбината клуб. 9.00 Ло баккхарей хIамаш тегарей клуб. 9.00, 16.00, 18.00 «Каратист» яха клуб. 11.00 «Топотушки» яха халхара коллектив. 17.00 Гитаристий ансамбль.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 15.00 «Солнышко» яха киноклуб. 17.00 «Неш» яха клуб.

«Садко» бассейн. 17.30 «Икар» яха инвалидий спортивно-унахцIенон клуб.

ЗЭС. спортзал. 10.00 Художественни гимнастиках йола НГIАССР чемпионат.

«Садко» бассейн. 12.00 Юрта спартакиада зачет дIаяларах нек дара йола яхьаш.

ГНИн ГНТи спортзалаш. 10.00 Кхалнаха юкъе волейболах йола НГIАССР хьалхле.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 МАРТ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

8.00 — ТСН.
8.15 — Спорт массанена.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — «На службу отечеству» яха передача.
11.00 — Iуйрийнара сакъердаме программа.
11.30 — Дезалий экран. «Рыжи, рыжи...» «Тахан воацар малав» короткометражни художественни фильмаш.
13.15 — «Дунен гонахьа». Альманах.
14.15 — «УнахцIено».
15.00 — Музыкальни киоск.
15.30 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Произвольни катани. Канадера передача.
17.00 — «Юрта сахьат». Панорама.
18.15 — «Марафон-15».
19.45 — «Иразъ дола кхалнах». Художественни фильм. «Натама» 5-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.45 — Телескоп.
22.00 — «Сан-Ремо—90» фестиваль перерыве (00.00) — Ден лувкхера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Маьрша йоагIийла бIаьсти» фильма-концерта премьера.
8.40 — РСФСР городий телестуди. «Полярни круга дехьара цIа» (Тюмень).
9.10 — «Чукотка начальник» субтитрашца художественни фильм.
10.40 Мультфильмаш: «Ходжа Насреддин» (1-гIа, 2-гIа) «Хьох белхам мара бац».
11.15 — «Вахара иллеца» Минскера передача.
11.40 — Союзни республикай кинопублицистика. 12 тIаийца бераш хьалхедеча Т. Е. Загоровскех «Про горе, и море, да малых детей» яха документальни фильма премьера (г. Шевченко).
12.05 — «Азера оаз» 2-гIа дакъа Алма-Атера передача.
13.35 — «Бийсана къайча говраша». Художественни фильм 6-гIа сери.
14.30 — «Советски Росси» видеоканал.
17.00 — «Планета» яха Дунен къамашта юкъера программа.
18.05 — Литератрура а, дахар а (нохчий меттала).
18.35 — ГIалгIай мотт Iомабе вай.
19.05 — «Орамаш». Нохчий этиках дош. (Юхагойтар) (нохчий меттала).
19.50 — Фильм
20.00 — «Бийса даькала хийла шун, бераш!»
20.15 — «НЛО: Необъявленный визит» яха передача 2-гIа дакъа.
20.50 — Гандбол. Дунен чемпионат. МаIанах. Чехословакера передача.
22.00 — «Фотограф» яха художественни фильм. «Деррик» яхача серера (ТВ ФРГ).
23.00 — Спидвей. Дунен чемпионат. Финал. Швецера передача.

11 МАРТ

КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Хьуна юкъе». Мультфильм.
8.55 — «Спортлото» тираж.
9.10 — «Иразъ дола кхалнах». Художественни фильм. «Вера» 1-ра сери.
10.25 — «Молодой вестник» яха передача. Депутатий школа.
10.55 — Кинопанорама.
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
16.30 — Берий фильм. «Шийн да леха йиIаг». Художественни фильм (1959 шу).
18.00 — «Ши дог» дIаоал Чумака Анжелас.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Пульс-90. Тхои экономикаи.
20.00 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Кхалнах. Произвольни программа. Канадера передача.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Шун дехарегIа. «Сайлес Морнер». яха художественни фильм (ТВ Великобритани, 1985 шу).
23.00 — Футбольни обозрени.
23.30 — «Либералехи консерваторехи» «Весы» яха литературни полемика 1-ра передача.
23.50 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15, 11.15 — «В небо на колесе» яха Iилма довзийтара фильм.
8.45, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 2-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — Деррига ха безама ба. Киножурнал.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Истори. 8-гIа класс.
12.05 — «Полет бабочки» яха документальни фильм.
12.25 — «Рассказ о простой вещи» яха телефильм юхахьокха сеанса.
18.05 — ЧИАССР-а Гостелерадио инструментальни ансамбла концерт.
18.35 — Музыкальни открытка.
18.40 — «Портрет любимой женщины» яха документальни фильм.
19.20 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — СССР Лаххехьарча Совета сессе.
21.00 — Спидвей. Дунен чемпионат. Финал. Швецера передача.
21.30 — И. Архиповой концерт.

ОРШОТ

12 МАРТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Женщины, которым повезло» яха художественни фильм 2-гIа сери «Нина».
9.50 — ДIалохх Юрий Дрангас (аккордеон).
9.55 — СССР халкъа депутатий аргIан йоаца III Съезд хьаеллар.
12.30 — Ха. ТСН.
16.30 — «Чародей танца». Балета артист, балетмейстер, педагог волча В. Чабукианех дола фильм-концерт.
17.25 — Берий сахьат.
18.25 — Коллаж.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «ЦIогIа». «Октава» яхача Тульски объединене хинна производственни конфликт.
19.45 — «Изобретение» яхача боккхийчарна долча мультфильма премьера.
19.50 — «Уральски сайре» яха Свердловскера передача.
20.10 — «Королек — птичка первая» яха 5 сери йола художественни фильм. (Турци) 1-ра сери.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — «Дош» яха литературно-художественни видеоканал.
00.00 — Ха. ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15, 9.35 — «Юха а геометри мехка», «Хьанна еза геометри» яха Iилман-довзийтара фильмаш.
8.35 — Истори 9-гIа класс.
9.05 — Итальянски мотт Iомабу.
9.35 — СССР халкъа депутатий аргIан йоаца кхоалагIа Съезд хьаеллар.
12.30 — «БIаьсти йоагIа, бIаьстена никъ...». яха киноконцерт.
13.15 — «Ахкан гастролеш» яхача телефильма дийнахьара сеанс (юхагойтар).
17.30 — «В интересах дела» яха документальни фильм.
17.50 — «Нохчийн мотт Iамабо» (нохчий мотт Iомабу). (Юхагойтар).
18.20 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — СССР халкъа депутатий аргIан йоацача КхоалагIача съезде.
Перерыве (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».

РАДИО

10 МАРТ, ШОАТТА

7.30 «Юрта вахар» (нохчий меттала).
7.45 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
10.15 «УнахцIено» (гIалгIай меттала).
10.35 Реклама.
10.40 — 11.00 Сатирически микрофон (гIалгIай меттала).
11.00 «Школьни глобус».
11.30 — 12.00 «Наьха бала бовза».
15.15 Концерт.
16.00 Боахама расчет — сихдалара стимул.
16.15 — 17.00 «Кавказа Iуйренаш».
18.00 — 19.00 Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).
9.30 — Халкъа тIахьожам болх беш ба.
9.45 — 10.00 — «Сетование» М. Гадаева поэма (нохчий меттала).
15.30 — Нохч-ГIалгIай телевиденеи радиои инструментальни ансамбла выступлени.
16.00 — 17.00 — Информационно-музыкальни программа. Радиостудера прямой трансляци.
18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20 — 18.40 — «Хан кагирхойн» (нохчий меттала).

11 МАРТ, КIИРАНДИ

7.30 Передачай программа.
7.35 Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 «ГIулакх мишта ду шоана» (гIалгIай меттала).
8.15 — 9.00 Даькъала дувц шо.
11.30 — 12.00 КIиранден музыкальни программа.
15.15 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 Реклама.
16.40 — 17.00 ДоттагIлен концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

ОРШОТ, 12 МАРТ

7.30 — «Юрта вахар» гIалгIай меттала).
7.45 — Хоамаш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Iуйрийнара концерт (нохчий меттала).
9.15 — ХIаране а массане а гIулакх (гIалгIай меттала).

Хаттиса

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 5 — 10, метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10 — 15, Грозне 13 — 15 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана −2 +3, дийнахьа +10 +15 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителя — 22-85-07; бехктохама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12. промышленностеи транспортеи — 22-75-81. 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84. 22-90-66; культура — 22-64-75. 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12. 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ02065. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 845.